

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних відносин і права
Кафедра іншомовної освіти і міжкультурної комунікації

ДИПЛОМНА РОБОТА

Магістр

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність 014.02 Середня освіта (Мова та література (англійська))

на тему: **Використання інтернет-ресурсів в процесі формування
англомовної лексичної компетентності учнів 11-х класів**

Шифр ДРСОА.021177.01.08

Виконала: студентка 2-го курсу
група СОАм-21-1

_____ Є.А. Кравчук

Керівник:
канд. пед.наук, доц.

_____ Г.О. Лисак

До захисту допускаю:
Зав. кафедри іншомовної освіти і
міжкультурної комунікації
д-р пед. наук, проф.

_____ Н. М. Бідюк

_____ 2022 р.

Хмельницький, 2022

АНОТАЦІЯ

Кравчук Є.А. Використання інтернет-ресурсів в процесі формування англomовної лексичної компетентності учнів 11-х класів. – Дипломна робота магістра.

Дипломна робота магістра на здобуття кваліфікації магістра за спеціальністю 014.02 – Середня освіта (Мова і література (англійська)). – Хмельницький національний університет, факультет міжнародних відносин і права, кафедра іншомовної освіти і міжкультурної комунікації, наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Лисак Г.О. – Хмельницький, 2022.

Загальний обсяг роботи становить 78 сторінки, із них 67 – основного тексту. Робота містить 2 додатки та 72 джерела посилань.

Ключові слова: лексична компетентність, лексичні навички, інтернет-ресурси, дослідження та формування англomовної лексичної компетентності.

Дипломна робота магістра присвячена дослідженню процесу формування лексичної компетентності учнів 11-х класів шляхом активного застосування інтернет-ресурсів під час навчання.

У роботі розглянуто поняття, компоненти лексичної компетентності та взаємозв'язок між її формуванням на уроках іноземної мови завдяки використанню інтернет-ресурсів. Досліджено зв'язок між формуванням лексичної компетентності, та використання інтернет-ресурсів для навчання. Здійснено експериментальну перевірку ефективності використання інтернет-ресурсів для розвитку лексичної компетентності учнів 11-х класів.

Підпис автора

Дата подання роботи до захисту

SUMMARY

Kravchuk E.A. Developing the 11th Grade Students' Lexical Competence in English with Internet Resources. – Master's thesis.

Thesis for obtaining Master's degree in specialty 014.02 – Secondary education (Language and Literature (English)). – Khmelnytskyi National University, Faculty of International Relations and Law, Department of Foreign Language Education and Intercultural Communication, scientific supervisor: Doctor of Philosophy (Pedagogical Sciences), Assoc. Prof. Lysak H. O. – Khmelnytskyi, 2022.

The paper consists of 78 pages, the main text comprising 67 pages. The work contains 2 appendices and 72 cited sources.

Keywords: lexical competence, lexical skills, Internet resources, research and formation of English lexical competence.

The master's thesis is devoted to the study of the process of forming the lexical competence of 11th grade students through the active use of Internet resources during education.

The work examines the concept, components of lexical competence and the relationship between its formation at foreign language lessons using Internet resources. The relationship between the formation of lexical competence and the use of Internet resources for learning have been studied. An experimental verification of the effectiveness of the use of Internet resources for the development of lexical competence of 11th grade students have been carried out.

Author's signature

The date of the work submission to defence

ЗМІСТ

Вступ.....	6
1 Теоретичні засади формування англомовної лексичної компетентності з використанням інтернет-ресурсів для учнів 11-х класів.....	9
1.1 Цілі та зміст формування англомовної лексичної компетентності для учнів 11-х класів.....	9
1.2 Етапи формування англомовної лексичної компетентності учнів 11-х класів	20
1.3 Інтернет-ресурси та особливості їх використання	25
2 Використання інтернет-ресурсів в процесі формування англомовної лексичної компетентності учнів 11-х класів	38
2.1 Інтернет-ресурси як засіб формування англомовної лексичної компетентності учнів 11-х класів	38
2.2 Розробка системи вправ на базі інтернет-ресурсів для формування англомовної лексичної компетентності учнів 11-х класів.....	41
2.3 Динаміка та результати експериментальної роботи.....	54
Висновки	66
Перелік джерел посилання	68
Додаток А. Контрольні завдання для перевірки рівня знань учнів на початку експерименту.....	75
Додаток Б. Контрольні завдання для перевірки рівня знань учнів на кінці експерименту	77

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах останніх декількох років Інтернет набирає максимальних обертів та охоплює своїми тенетами фактично усі сфери навчання та розвитку. Варто зауважити, що й англійська мова вже давно використовується у всіх сферах нашого життя. Відповідно без знань англійської мови та використання Інтернету в наш час фактично не можливо розвиватись, а якщо їх ще й поєднати, то це суміш, яка забезпечує перспективне майбутнє.

Проблема використання інтернет-ресурсів у процесі формування англійської лексичної компетентності займає провідне місце у науково-методичній літературі. Дослідженням проблеми займалися такі вчені як: В. Артемов, Л. Банкевич, І. Берман, А. Боковня, Н. Вишнякова, Ю. Гнаткевич, О. Долматовська, С. Степашенко, О. Тарнопольський, С. Шатілов, Р. Картер (R.Carter), Р. Еліс (R.Ellis), Н. Шміт (N.Schmitt) та ін. Ці автори зробили вагомий внесок у розв'язання загальної проблеми використання інтернет-ресурсів у процесі розвитку лексичної компетенції англійської мови. Проте, попри велику кількість праць, присвячених розвитку лексичної компетенції англійської мови, важливі методичні питання залишаються поза межами дослідження. На думку дослідників та як свідчать результати аналізу навчальних програм старших класів, використання інтернет-ресурсів учнями 11-го класу лише покращували засвоєння лексичного матеріалу та вирізнялись різноманітністю та цікавістю для учнів.

Вище згадані недоліки, не можуть бути усунені, використовуючи традиційну форму навчання, що передбачена в навчальних програмах. За таких умов було обрано провідну тему, а саме використання інтернет-ресурсів в процесі формування англійської лексичної компетентності задля того, щоб розвинути кращі сторони учнів. З однієї сторони ця методика допоможе учням повторити весь, раніше вивчений, матеріал, а з іншої сторони – лише збільшити свій лексичний запас та грамотно його використовувати не лише на уроках, а й в повсякденному житті.

Об'єкт дослідження – іншомовна підготовка учнів 11-х класів.

Предмет дослідження – формування англомовної лексичної компетентності учнів 11-х класів засобами інтернет-ресурсів.

Мета дослідження – проаналізувати доцільність й експериментально перевірити ефективність системи вправ розроблених на базі інтернет-ресурсів для формування англомовної лексичної компетентності учнів 11-х класів.

Відповідно до об'єкта, предмета, мети визначено основні завдання дослідження:

1. Розглянути зміст, етапи та систему вправ для формування англомовної лексичної компетентності учнів 11-х класів.
2. Проаналізувати доцільність використання інтернет-ресурсів в контексті формування англомовної лексичної компетентності учнів 11-х класів.
3. Розробити систему вправ для формування англомовної лексичної компетентності з використанням інтернет-ресурсів учнів 11-х класів.
4. Провести експериментальну перевірку ефективності розроблених вправ для формування англомовної лексичної компетентності з використанням інтернет-ресурсів учнів 11-х класів.

Методи дослідження. Відповідно до предмета, мети та вправ наукового пошуку використовувався комплекс взаємопов'язаних методів дослідження, зокрема: загальнонаукові – аналіз, синтез, порівняння та узагальнення; емпіричні – спостереження за навчально-виховним процесом, тести, опитування, анкетування, бесіди з учнями; математичні методи – кількісний і якісний аналіз результатів педагогічного експерименту.

Практичне значення. Встановлено, що у ході експериментального навчання учнів старших класів середньої загальноосвітньої школи I-III ступенів № 2 міста Красилова вдалося: отримати позитивний результат щодо формування англомовної лексичної компетентності з використанням інтернет-ресурсів учнів 11-х класів; обґрунтувати методи і прийоми експериментального навчання, що сприяли досягненню позитивного результату; розробити і впровадити завдання

для поетапного формування англомовної лексичної компетентності з використанням інтернет-ресурсів учнів 11-х класів.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, переліку джерел посилання. Повний обсяг магістерської роботи складає 78 сторінки, з них – 67 сторінка основного тексту. Робота ілюстрована 8 рисунками.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРНЕТ- РЕСУРСІВ ДЛЯ УЧНІВ 11-Х КЛАСІВ

1.1 Цілі та зміст формування англомовної лексичної компетентності для учнів 11-х класів

Роль англійської мови в сучасному світі очевидна для учнів, які хочуть здобути гідну освіту. Слід також зазначити, що в сучасному світі використання інтернет-ресурсів для вивчення будь-якого предмета, зокрема англійської мови, стає все більш популярним і практичним. Повна комп'ютеризація сучасного суспільства сприяє широкому поширенню недорогих послуг Інтернету. Це спонукає вчителя переглянути свої методи навчання. Дослідження звертає увагу на можливість використання інтернет-ресурсів під час вивчення англійської мови. Інтернет-ресурси дають можливість вільного, спрощеного та прямого контакту з навчальною аудиторією, участі в дискусіях, пошуку нових тем, отримання та закріплення нових знань.

З кожним роком вимоги до рівня володіння англійською тільки підвищуються, адже саме англійська є засобом міжнародного спілкування. Користуючись цими фактами, можна зрозуміти, що учням старших класів, а переважно 11-класникам, необхідно вивчати англійську мову за допомогою інтернет-ресурсів, що зумовлює актуальність теми, обраної мною для дослідження.

Лексична компетентність – це результат набутих лексичних компетенцій, що містять у собі відповідний запас слів у межах вікового періоду, доцільне використання лексем як у мовленні, так і на письмі, уміння застосовувати образні вислови, прислів'я, приказки й фразеологізми тощо [2].

Лексична компетентність досягається насамперед через розвиток умінь і навичок основних видів мовленнєвої діяльності, які включають рецепцію, продукцію, взаємодію та посередництво, і здійснюються як у письмовій, так і в

усній формі. Розвиток іншомовної лексичної компетентності надає учневі можливість:

- вдосконалювати свої вміння в читанні, аудіюванні, письмі та говорінні для вироблення навичок працювати з інформацією текстів різних типів з будь-яких джерел на основі вже набутих знань про світ; вилучати, аналізувати і систематизувати, добирати та передавати інформацію;

- на основі здобутої інформації формувати власну думку, обґрунтовувати її та надавати необхідні пояснення;

- розпізнавати наміри повідомлення, які відповідають певним різновидам текстів з їх граматичними структурами і правилами, розуміти та переносити їх на адекватні ситуації.

Лексична компетентність – це «інтегративне особистісне утворення (синтез відповідних знань, умінь, установок, досвіду тощо), яке дозволяє використовувати лексичні знання в навчальній та мовленнєвій практиці, у різних видах мовленнєвої діяльності, ситуативно виправдане вживання лексики» [13, с. 20]. засоби при спілкуванні в соціальних умовах спілкування нормами англійської мови. Щодо семантики, творення та функціонування слів; формування вміння розпізнавати лексичні одиниці в навчальному тексті, розвиток лексичних навичок, уміння швидко й оригінально добирати словесні асоціації для мовного спілкування; стимулювати емоційно-ціннісне ставлення до української мови та мовлення на основі розвиненого відчуття слова.

У формуванні лексичної компетентності учнів важливо врахувати такі закономірності як:

- 1) збагачення словникового запасу учнів пов'язане з опорою на їхній чуттєвий досвід в активній навчально-пізнавальній діяльності;

- 2) формування знання про ЛЗ слова залежить від поєднання аналітичної роботи над структурою семантики окремого слова й розглядом особливостей функціонування його в контексті;

3) вільне володіння словом у мовленні залежить від взаємозв'язаного засвоєння ЛЗ і ГЗ значення слова з урахуванням його словотвірних і функціональних особливостей;

4) образність мовлення особи залежить від її роботи над переносним значенням слова;

5) на розвиток в учнів мовно-естетичного чуття значною мірою впливає асоціативне мислення й увага до образного значення лексичних одиниць [2].

Завдання вчителя англійської мови полягає у створенні позитивного навчального середовища, яке підвищує внутрішню мотивацію навчання, сприяє розвитку словникового запасу учнів, стимулює в них бажання засвоювати власне українські слова, опанувати лексичні норми, варіативно й доречно використовувати лексичні засоби для самовираження в комунікативних ситуаціях. Розвивальні можливості такого середовища забезпечують традиційні й інноваційні методи та засоби навчання. Під лексичною компетенцією розуміють лексичні знання, а також здатність використовувати мовний словниковий запас у мовленні: усному (аудіювання, говоріння) і писемному (читання, письмо). Лексичні знання включають:

- знання про звукову форму лексичної одиниці (ЛО), необхідні для її правильної вимови та розпізнавання і розрізнення на слух;
- знання про графічну форму, правила орфографії, необхідні для
- правильного написання ЛО та розпізнавання і розуміння її при читанні;
- знання з граматики, необхідні для утворення словоформ;
- знання семантики слів, необхідних для утворення вільних
- словосполучень.

Показниками володіння мовним матеріалом на рівні лексичних знань є:

1. Правильність розуміння й відтворення ЛО;
2. Швидкість виконання відповідних дій, що має свідчити про процес ще свідомого оперування інформацією про нові ЛО. Швидкість вимірюється

часом виконання завдання, який в репродукції залежить від індивідуального темпу мовлення або письма.

Формування іншомовної лексичної компетентності розглядалося у працях таких українських і закордонних учених, як: Л. Банкевич, І. Берман, А. Боковня, Н. Вишнякова, Ю. Гнаткевич, О. Долматовська, С. Степащенко, О. Тарнопольський, С. Шатілов, Р. Картер (R. Carter), Р. Еліс (R. Ellis), Н. Шміт (N. Schmitt) та ін. Були досліджені прийоми розкриття значень іншомовних слів, проаналізовано дію лексичного механізму в різних видах мовленнєвої діяльності; розроблено типи та види вправ для навчання термінологічної лексики; визначено критерії й описано процедуру відбору лексичних одиниць для формування словника-мінімуму.

Лексична компетентність визначається сучасними вченими (О. Амацьєва [14], А. Богуш [9], С. Куліш, С. Ніколаєва та ін.[12]) як наявність певного запасу лексичних одиниць з урахуванням віку школярів, здатність адекватно їх використовувати. Таким чином сформована лексична компетентність стає підґрунтям для реалізації мовленнєвої, соціокультурної та соціолінгвістичної компетенцій школярів.

Обізнаність з лексичним складом мови є ваговою основою формування і реалізації низки компетенцій, що в комплексі становлять базову комунікативну компетентність. Так, наприклад, Ю. Федоренко [14] виокремлює такі основні складники комунікативної компетентності, як:

1. Мовну (лексичні, граматичні, фонетичні, орфографічні знання);
2. Мовленнєву (охоплює вміння аудіювання, читання, письма та мовленнєві вміння);
3. Лексичну (знання лексики та мовленнєві лексичні навички);
4. Граматичну (знання граматики та мовленнєві граматичні навички);
5. Фонетичну (фонетичні знання, мовленнєво-слухо-вимовні навички);
6. Соціокультурну (стосується країнознавства та лінгвокраїнознавства);
7. Компетенцію, що стосується процесу говоріння.

Зміст лексичної компетенції за рівнем володіння мовою:

– A1 – Здатність розуміти і вживати загальновідомі побутові вислови і прості речення, спрямовані на задоволення конкретних потреб. Уміння представити себе й інших, поставити питання іншим людям щодо їхньої особи (наприклад, де людина живе, яких людей вона знає або які речі має) і відповідати на запитання такого типу. Вміння порозумітися у простих ситуаціях, якщо співрозмовник говорить повільно й чітко і готовий іти назустріч.

– A2 – Здатність розуміти речення і часто вживані вислови, пов'язані з безпосередньо знайомими сферами (наприклад, інформація про особу і сім'ю, покупки, робота, близьке оточення). Вміння порозумітися у простих, рутинних ситуаціях, де йдеться про простий і прямий обмін інформацією про відомі речі. Вміння простими засобами описати власне походження, освіту, безпосереднє оточення і речі безпосередньої необхідності.

– B1 – Здатність розуміти основний зміст, коли вживається зрозуміла загальноживана лексика і йдеться про знайомі поняття з роботи, школи, дозвілля тощо. Вміння вийти з більшості ситуацій, що трапляються під час поїздок німецькомовними країнами. Вміння просто і зв'язно висловлюватися щодо знайомих тем і сфер особистих зацікавлень. Вміння робити повідомлення про спогади, події, мрії, надії й цілі з власного життя, давати короткі пояснення й обґрунтування щодо планів і намірів.

– B2 – Здатність розуміти основний зміст складних текстів до конкретних та абстрактних тем; розуміння професійних дискусій у власній галузі. Вміння порозумітися у спонтанних обставинах настільки вільно, щоб вести звичайну розмову з носіями мови без великих зусиль з обох сторін. Уміння чітко й деталізовано висловлюватися щодо широкого спектра тем, висловлювати думку щодо актуальних питань, обґрунтовувати недоліки й переваги різних можливостей.

– C1 – Здатність розуміти широкий спектр складних великих текстів, простежуючи також прихований зміст. Вміння висловлюватися спонтанно і вільно, не відчуваючи часто очевидної потреби добору слів. Уміння

результативно й різнопланово використовувати мову в суспільному і професійному житті, а також у навчанні. Вміння чітко, структуровано і вичерпно висловлюватися щодо складних ситуацій, застосовуючи при цьому належним чином різні синтаксичні засоби.

– С2 – Здатність без зусиль розуміти практично все прочитане й почуте. Вміння узагальнювати інформацію з різних письмових та усних джерел, даючи при цьому пояснення й обґрунтування у зв'язному викладенні. Вміння висловлюватися спонтанно, дуже вільно і точно, передаючи тонкі значеннєві відтінки у складних ситуаціях [25].

На думку закордонних дослідників-методистів, зокрема В. Бьорнера [25], процес засвоєння лексики завжди передбачає чотири ключові кроки, а саме:

- сприйняття словоформи;
- розуміння значення слів;
- запам'ятовування слова;
- комунікативне використання слова.

Сучасна лінгвістика вивчає мову як ієрархічну структуру, що складається з кількох рівнів, кожен з яких характеризується своїм набором мовних знаків. На лексичному рівні функціонують такі одиниці, як слова, фразеологічні та інші стійкі сполучення, кліше, ярлики та мовні формули. Розвиток лексичних умінь і навичок включає як врахування інформації формального та структурного характеру, так і знання ситуативних, соціальних і контекстуальних правил, яких дотримуються майже всі користувачі мови. З цього випливає, що формальний і функціональний аспекти є різними аспектами одного і того ж явища. У процесі спілкування форма може існувати без функції, і навпаки, кожна функція має своє значення та мовне призначення. При цьому необхідно враховувати той факт, що між функцією і формою немає однозначної відповідності, загальні для багатьох мов категорії спілкування (наприклад, прохання, наказ тощо) мають свою специфіку вираження іншими мовами. Тому проблема співвідношення формального та функціонального аспектів на лексичному рівні потребує вирішення як функціональних особливостей лексичних одиниць, так і мовної

системи, адже оволодіння мовою як засобом спілкування неможливе без системних знань. Протягом середньої освіти учень має засвоїти значення і форму лексичних елементів і вміти використовувати їх у різних ситуаціях усного та писемного мовлення, тобто оволодіти вмінням оформляти лексичний текст, що виникає під час мовлення та листі і навчитися розуміти лексичні одиниці на слух і при читанні. При здійсненні говоріння та письма необхідні такі навички, вміння та знання:

а) продуктивні навички:

- правильно вибирати слова/словосполучення відповідно до комунікативного наміру;
- правильно поєднувати слова в синтагмах та реченнях;
- володіти лексико-смісловими та лексико-тематичними асоціаціями;
- поєднувати нові слова з раніше засвоєними;
- вибирати стройові слова та поєднувати їх зі знаменними;
- вибирати потрібне слово з синонімічних та антонімічних опозицій;
- виконувати еквівалентні заміни;
- володіти механізмом поширення та скорочення пропозицій;
- використовуватися до індивідуальних особливостей мовця, мати швидку реакцію та ін;

б) рецептивні навички (слухання, читання):

- співвідносити звуковий/зоровий образ слова з семантикою;
- впізнавати та розуміти вивчені слова/словосполучення у мовному потоці/графічному тексті;
- розкривати значення слів за допомогою контексту;
- розуміти значення слів з опорою на звукові/графічні ознаки (афіксацію, конвертовані лексичні одиниці, запозичені слова тощо);
- диференціювати подібні за звучанням та написанням слова;
- володіти механізмом рецептивного комбінування;

- широко користуватися прогнозуванням та орієнтирами сприйняття для створення установки на виконання певної діяльності з новим (або раніше засвоєним) лексичним матеріалом та ін;

в) соціокультурні знання та вміння в галузі лексики:

- знання безеквівалентної лексики та вміння розуміти її в текстах (зокрема з використанням довідників);

- знання лексики, що позначає предмети та об'єкти щоденного побуту країн мови, що вивчається (грошові одиниці, заходи ваги, довжини, позначення часу, дорожні знаки та ін);

- знання мовних та етикетних формул (особливостей звернення дорослих до дітей, школярів до вчителів, партнерів зі спілкування різних вікових та соціальних груп) та вміння будувати мовленнєву поведінку відповідно до норм спілкування, прийнятих у країні мови, що вивчається [32];

г) лінгвістичні знання в галузі лексики:

- знання правил словотвору лексичних одиниць та їх поєднання;
- знання стройових та службових слів як засобів зв'язку в реченнях та текстах;

- знання етимології окремих слів;

- знання понять, значення яких виражається по-різному у різних мовах.

Учні повинні володіти компенсаторними вміннями про всі види мовної діяльності:

1) сприйняття та розуміння мови на слух:

- використовувати мовний і контекстуальний здогад;
- спиратися на фонові знання;
- ігнорувати незнайомі слова, які впливають розуміння основного змісту;

- уточнювати деталі за допомогою міміки, жестів, питань, перепитування;

2) читання:

- прогнозувати зміст цілого тексту та його окремих смислових частин на основі фонових знань, знань реалій, географічних назв, власних назв та ін;
- використовувати зорові та вербальні опори (виноски, коментарі до тексту, схеми, таблиці, графіки та ін);
- використовувати мовний і контекстуальний здогад;
- ігнорувати незнайомі слова, які впливають розуміння основного змісту;
- використовувати двомовні та одномовні словники та іншу довідкову літературу;

3) говоріння:

- звертатися за допомогою до співрозмовника, використовуючи перепитування та уточнення;
- варіювати способи вираження думки для кращого розуміння її співрозмовником;

4) письмова мова:

- використовувати перифраз;
- використовувати текст як опору;
- використовувати синонімічні засоби вираження думки.

Учні повинні володіти навчально-пізнавальними вміннями:

- знаходити необхідну інформацію в різних іншомовних джерелах та узагальнювати її;
- використовувати реферативні та довідкові матеріали;
- складати план, формулювати тези висловлювання;
- структурувати та систематизувати інформацію відповідно до розв'язуваного комунікативного або навчального завдання;
- порівнювати мовні явища в рідній та іноземній мовах;
- аналізувати та коригувати письмові роботи;

- спілкування з представниками інших країн, орієнтації у сучасному полікультурному світі;
- успішної взаємодії в різних ситуаціях спілкування [26].

Лексичні навички є складовими різних видів мовної діяльності та відрізняються один від одного так, наскільки відрізняються ці види діяльності. Традиційно виділяються продуктивні та рецептивні.

Види лексичних навичок як здатність миттєво викликати із довготривалої пам'яті від конкретного мовного завдання, включати його до мовного ланцюга.

У зв'язку з видами мовної діяльності Рогова Г.В. [24] вказує такі завдання перед вивченням лексики. Для вживання слів у репродуктивних видах мовної діяльності потрібно:

- знайти слово у пам'яті, отже, має бути спочатку закладено в пам'ять;
- вимовити його, що передбачає володіння його фонетичною формою;
- включити у поєднання на основі смислової сумісності та відповідно до граматичної норми;
- включити поєднання у речення, текст.

Для рецептивних видів мовної діяльності необхідно:

- асоціювати графічний або відповідно звуковий образ слова з лексичним значенням;
- визначити граматичну форму слова, зв'язку з іншими словами, що обумовить проникнення в сенс [24].

Отже, лексична компетентність учнів – це інтегративне особистісне утворення, сформоване на основі синтезу відповідних знань, навичок, умінь, ставлень, досвіду, що дає змогу застосовувати лексичні знання в навчально-мовній практиці, у різних видах мовленнєвої діяльності й ситуативно виправдано користуватися лексичними засобами під час спілкування в умовах соціальної комунікації. Що більше учень володіє лексичною компетентністю, то більш різноманітною і вправною є його мовленнєва поведінка. Особливий потенціал у формуванні лексичної компетентності учнів має метод проєктів, оскільки

збагачує словниковий запас учнів, пізнавально-мовленнєвий досвід, забезпечує розвиток організаційних здібностей, творчих задатків, позитивного ставлення до комунікативно виправданого, влучно сказаного слова.

1.2 Етапи формування англомовної лексичної компетентності учнів 11-х класів

Процес засвоєння лексичного матеріалу поділяється на етапи, які сприяють ефективнішому навчанню мови. Таким чином виділяють:

- 1) етап ознайомлення учнів з новими лексичними одиницями;
- 2) етап автоматизації дій учнів з новими лексичними одиницями [22].

Вивчення нових лексичних одиниць починається із семантизації – з'ясування значення нових слів. Способи семантизації поділяються на перекладні та неперекладні. До неперекладних належать: візуальна семантика (демонстрація зображень, предметів, слайдів, картинок, жестів, рухів тощо), мовна семантика, інтерпретація. Наочність може бути символічною і змістовною. Англійські слова розрізняються за формою, значенням, відмінюванням, які виражають предмети чи абстрактні явища. Тому спосіб семантизації доречно обирати для окремого слова чи групи слів. Ефективним вважається поєднання декількох методів.

Словниковий запас є частиною мовних навичок говоріння, читання, аудіювання та письма. Навички словникового запасу можна розділити на продуктивні (говоріння та письмо) і рецептивні (аудіювання та читання). Продуктивне лексичне вміння – це синтезована операція, яка полягає в називанні лексичної одиниці відповідно до комунікативного завдання чи комунікативної ситуації, а також правильному її зіставленні з іншими лексичними одиницями. Рецептивна лексична ефективність – це синтезована діяльність, що полягає в розпізнаванні графічного або фонетичного образу лексичної одиниці та співвіднесенні форми слова з його значенням [9, с. 420].

Принципи формування лексичного досвіду:

- дидактичні принципи: наочності, активності, міцності, системності, свідомості, науковості, обліку вікових особливостей;
- власне методичні засади: комунікативної спрямованості, ситуативності, колективної взаємодії, життєвої орієнтації навчання;

- приватні методичні принципи: поетапність формування навички, взаємодія всіх видів мовної діяльності, облік взаємодії усно-мовленнєвих форм відпрацювання лексики з розвитком техніки читання та письма [32, с. 137].

Робота з лексичним матеріалом може здійснюватися у три етапи:

1. Дотекстовий: вивчення із функцій слів, їх значень. Цей рівень включає: комунікативний фон (тобто опору, наприклад, ілюстрація, фільм), мнемотехнічні прийоми (римування, міміка і жести, внесення слова в словничок), семантизацію (перекладна, безперекладна). Семантизація лексичного досвіду – розкриття значення слова, зв'язок його форми та її поняття.

2. Текстовий: тренування засвоєння слів. Засвоєні лексичні одиниці краще сприймаються у нових контекстах та поєднаннях. Чим частіше нові слова зустрічаються у тексті, тим краще.

3. Післятекстовий: застосування нових слів. Це може відбуватися при переказі прочитаного тексту, складанні діалогу в обговоренні.

Для розвитку продуктивних лексичних навичок учні практикують вивчення нових слів за допомогою вправ, спрямованих на формування та вдосконалення лексичних навичок (наприклад, відтворення, імітація, трансформація, заміна, мовні завдання). Завдання можуть носити і ігровий характер.

Лексична компетентність (ЛК) розглядається фахівцями [13, с. 25] як здатність людини до коректного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних навичок, знань та лексичної усвідомленості.

Система відповідних вправ визначає якість формування лексичної компетенції іноземної мови. Під вправами розуміємо спеціально організоване в навчальних умовах багаторазове виконання окремих операцій, дій або видів діяльності з метою їх засвоєння або вдосконалення. Система вправ забезпечує послідовність і логічну послідовність викладу матеріалу, приймаючи враховують принцип підвищення складності завдання, відповідність попередньо вивченому матеріалу, що забезпечує формування умінь і навичок.

Знання іноземної мови пов'язане зі знанням слів, а володіння мовою – зі знанням словникового запасу. Тому лексичні навички є найважливішим елементом змісту навчання іноземної мови.

Як свідчить практика одним з ефективних засобів формування лексичної компетентності учнів є гра [23]. Як відомо, існує безліч різних ігрових вправ, використання яких допомагає урізноманітнити та розширити межі змісту і технології навчання.

У методиці навчання іноземних мов типологія вправ базується на основі певних критеріїв:

- спрямованість на приймання або видачу інформації (рецептивні, репродуктивні, рецептивно-репродуктивні, продуктивні);
- вмотивованість (вмотивовані, невмотивовані);
- рівень керування (з повним, частковим, мінімальним керуванням);
- наявність/відсутність ігрового компонента;
- спосіб виконання вправи (індивідуальні, парні, у групах, у командах);
- характер виконання (усні, письмові);
- участь першої мови (одномовні, двомовні/перекладні);
- комунікативність (комунікативні, некомунікативні, умовно-комунікативні) [27].

Тому основною метою формування лексичної компетенції учнів у галузі іноземної мови є розвиток продуктивних і рецептивних лексичних навичок. Успішність оволодіння цими навичками залежить від уміння учня спостерігати, порівнювати й аналізувати мовні явища; працювати з різними словниками; здогадуватися про значення слова з контексту тощо. Для формування лексичних навичок учитель повинен чітко уявляти собі етапи роботи над лексичним матеріалом. Процес введення лексики починається зі введення словникового елемента та його пояснення.

Необхідно звернути увагу учнів на вживання слова в конкретному реченні, його зворот і форму. Потім слід провести фонетичний аналіз. За допомогою семантизації (системи відповідних дій) має бути розкрито значення слова. Основними прийомами семантики лексики є опора на предметну ясність, ясність мови і мови, переклад рідною чи іншою мовою, переклад.

З'ясування значення слова включає також уточнення звукового і графічного образу лексичної одиниці, її лексико-граматичної валентності (сполучуваності). Щоб учень запам'ятовував і відтворював нові слова, необхідно, щоб кількість пропонованих йому одночасно лексичних одиниць дорівнювала або

трохи перевищувала середній обсяг його короткочасної пам'яті: $7 + 2$ (закон Міллера) [8, с. 85].

Відомо, що повторення покращує пам'ять. Необхідно не менше чотирьох повторів: відразу після запам'ятовування, потім через 20-30 хвилин, через добу, через два-три тижні. Для кращого запам'ятовування використовуються такі методи: метод асоціацій, метод зв'язків, метод місць. Чим різноманітніше і численніше асоціації, тим краще вони запам'ятовуються.

Спосіб зв'язку – об'єднати нові слова в одну історію. Метод місць заснований на зорових асоціаціях. Учні повинні уявити об'єкт, який варто запам'ятати, і поєднати його зображення з образом місця. Після етапу введення лексичної одиниці слід етап закріплення, а потім етап практики спілкування. Для цього у вітчизняній методиці використовується така система вправ: підготовчі вправи (мовна і мовна підготовка) і мовні або комунікативні вправи [47].

Підготовчі вправи призначені для формування лексичних навичок. Мовні вправи призначені для формування комунікативних умінь. Закріплення лексичного матеріалу відбувається через серію підготовчих мовних вправ. Подальше формування лексичних навичок має здійснюватись також через серію мовних і мовленнєвих вправ з урахуванням слова, словосполучення, речення, надфразової єдності та тексту.

Підготовчі мовні вправи бувають:

- на імітацію;
- на ідентифікацію та диференціацію;
- на підстановку;
- на трансформацію.

Вони можуть бути:

- конструктивними;
- підготовчими умовно-мовними;
- мовними;
- контролювальними [3].

Можна зробити висновок, що для формування лексичного досвіду необхідні як відомості формально-структурного характеру, а й знання ситуативних, соціальних та контекстуальних правил, а також соціокультурні знання та лінгвістичні знання в галузі лексики (знання правил словотвору лексичних одиниць та їх поєднання, знання службових слів, знання етимології окремих слів).

1.3 Інтернет-ресурси та особливості їх використання

Інтернет-ресурси – засіб, який має багаторазове використання, а це означає, що учень може завжди повернутися до завдання, яке не зрозумів чи виконав погано, прочитати інформацію, щоб нагадати собі ключові моменти. Вся інформація зберігається в мережі у відкритому доступі, учень може самостійно та ефективніше розібратися зі своїми труднощами. О.В. Амеліна [26] провела дослідження ефективності застосування електронних ресурсів в освітньому процесі, довівши, що інтернет-ресурси:

- 1) посилюють пізнавальну активність учнів;
- 2) забезпечують позитивну мотивацію навчання;
- 3) формують навички самостійної роботи та дослідницької діяльності.

Отже, використання інтернет-ресурсів у навчальному процесі стає вимогою реальності завдяки інформаційно-технологічній компетентності учнів. Уміння підбирати інтернет-ресурси, використовувати їх відповідно до можливостей учнів, а також працювати із запропонованим арсеналом засобів дозволяє вчителю значно підвищити ефективність навчання.

Розробленням та впровадженням використання інтернет-ресурсів у процесі навчання англійської мови активно займаються такі дослідники, як Азімов Є.Г., Биховський Я., Дмитреєва О., Полат Е., Нікітенко С., Новіков С., Полілова Т., Пассов Е., Кемпбелл Дж. та ін. Ступінь розробленості проблеми та можливості застосування інформаційних технологій у навчанні іноземних мов відображені у роботах багатьох дослідників (М. Бухаркіної, М. Євдокимової [21], Є. Полат, Р. Потапової, Є. Чайки [11], Т. Чепрасової [6] та ін).

Та окремі аспекти інформатизації вивчення іноземних мов розглядалися М. Акоповою [3], М. Бухаркіною [7], О. Дмитревою [5], Е. Носенко, І. Павловою [7] та ін. Науковці підкреслюють, що застосування інтернет-ресурсів в навчальному процесі ВНЗ є вимогою сьогодення: сучасне покоління учнів, народжене в епоху масового поширення цифрових технологій, потребує нових способів подання інформації й зорієнтоване на роботу з комп'ютером і в Інтернеті.

Сучасні освітні технології сприяють реалізації індивідуального підходу до навчання, забезпечують індивідуалізацію та диверсифікацію навчання з урахуванням здібностей учнів, їх рівня навченості, інтересів тощо. Важко уявити сучасні уроки іноземної мови без використання в навчальному процесі інтернет-ресурсів, оскільки вони дозволяють:

- розвивати навчально-пізнавальну компетенцію учнів;
- підвищувати мотивацію до вивчення іноземної мови;
- розвивати соціокультурну компетенцію, знайомлячись з реаліями країни мови, що вивчається в яскравій, цікавій формі;
- впроваджувати різнорівневість та різнотемповість у навчанні;
- розвивати психологічну стійкість індивіда шляхом зняття симптомів «страху» перед невдачею під час виконання вправ перевірки та контролю знань, умінь, навичок;
- вихованцю обирати на етапі вхідної діагностики якості знань індивідуальну траєкторію вивчення/повторення матеріалу;
- допомагати у самореалізації творчої спрямованості обдарованих вихованців та нахімовців з високим рівнем пізнавальної активності [29].

Саме тому на сучасному етапі навчання іноземним мовам, коли використовуються новітні інтернет-технології, виникає гостра потреба у розробці нових навчальних інтернет-ресурсів, спрямованих на комплексне формування та розвиток:

1. Аспектів іншомовної комунікативної компетентності у всьому різноманітті її компонентів (мовного, граматичного, соціокультурного, компенсаторного, навчально-пізнавального);
2. Комунікативно-когнітивних умінь здійснювати пошук та відбір, проводити узагальнення, класифікацію, аналіз та синтез отриманої інформації;
3. Комунікативних умінь представляти та обговорювати результати роботи з ресурсами Інтернету;

4. Умінь використовувати ресурси Інтернету для освіти та самоосвіти з метою знайомства з культурно-історичною спадщиною різних країн і народів, а також виступати як представник рідної культури, країни, міста тощо;

5. Умінь використовувати ресурси Інтернету для задоволення своїх інформаційних інтересів та потреб.

Використання комп'ютера в навчальному процесі сприяє розвитку пізнавальних інтересів, активізує мовленнєву діяльність і дає змогу цікаво та творчо продуктивно вирішувати всі завдання уроку. Учні повинні бути готові використовувати мову для реального спілкування за межами аудиторії, наприклад, під час відвідування країни, мова якої вивчається, прийому іноземних гостей вдома, написання листів, обміну аудіо- та відеозаписами, отримання результатів вправ тощо зі школами. У цьому сенсі комунікативність слід розуміти не вузько, а прагматично. Не можна не погодитися з І.Л. Бімом [18] у тому, що спілкування «це не тільки встановлення соціальних контактів через мовлення, оволодіння мовою туризму. Це приєднання людини до духовних цінностей інших культур – через особисте спілкування та читання». Цей онлайн-підхід залучає учнів, зосереджуючись на темах, які їх цікавлять, і дозволяє їм обирати тексти та завдання для досягнення цілей програми.

Комунікативні навички учнів розвиваються через Інтернет, залучаючи їх до широкого кола змістовних, реалістичних, значимих і здійснених вправ, успішне виконання яких приносить задоволення та підвищує впевненість. Комунікативне вивчення мови через Інтернет наголошує на розвитку в учнів навичок і бажання використовувати іноземну мову в точний і відповідний спосіб для ефективного спілкування.

У розвитку мультикультурного інтерактивного суспільства зростає роль сучасних мов міжнародного спілкування. Насамперед це пов'язано з розвитком міжнародних економічних, торговельних і виробничих зв'язків, контактів між університетами та закладами культури, а відтак зростаючим попитом на спеціалістів зі знанням іноземної мови. У глобальному освітньому просторі головним завданням сьогодні є створення умов для розвитку

багатомовності та формування міжкультурних компетенцій, які забезпечуватимуть можливість ефективного спілкування сучасними мовами міжнародного спілкування. Сучасні інтеграційні процеси у світі та розвиток міжнародного співробітництва роблять знання іноземних мов дуже важливим. Усвідомлення учнями затребуваності іноземної мови у світі, її ролі на ринку праці сприяє підвищенню мотивації до її вивчення. Тому вивчення іноземних мов вважається одним із пріоритетних напрямів модернізації освіти в нашій країні. Розвиток комунікативної компетенції іноземної мови, тобто вміння та реальної готовності спілкуватися іноземною мовою з носіями мови, а також стимулювання учнів до кращого пізнання культури своєї країни, уміння презентувати її в процесі спілкування.

Сучасною метою вважається навчання іноземних мов у класах старших класів. Навчальний процес має активізувати інтелектуальні здібності, знання та мовленнєвий досвід кожного учня, його емоції та настрої, розвивати ці особистісні параметри. Тому важливо будувати навчальний процес так, щоб учень, вирішуючи конкретні комунікативні завдання, відчував потребу та мав можливість реалізувати власні ідеї. Однак, враховуючи нерівність можливостей і можливостей учнів, їх різні плани на майбутнє і, як наслідок, різні кар'єрні устремління, федеральний компонент державного освітнього стандарту допускає різні рівні базового і підвищеного / поглибленого профілю, спрямовані на розвиток професійних прагнень старшокласників за допомогою мови на рівні старшої середньої школи, орієнтованих на обрану професію та продовження навчання у ЗВО. Учень стає головним суб'єктом навчального процесу. Учителю є не тільки модератором, який створює стимули, що спонукають учня до ознайомлення зі змістом уроку, він є помічником і організатором спілкування з учнем. Особистісно-орієнтований підхід забезпечує гнучкість у постановці цілей, враховує особистісні інтереси учнів, їх індивідуальні особливості. Таким чином, особистісно-орієнтована парадигма – це оригінальний концептуальний підхід до навчання і виховання, спрямований на розвиток особистості учня, формування особистості учня, його індивідуальний підхід до навчання та

виховання. Його самовизначення, самореалізація та соціальна адаптація. На вищому рівні зосередження на цьому стає особливо важливим. Основними функціями ступеня вищої освіти в системі загальної середньої освіти відповідно до цільового призначення є:

- забезпечити завершення школярами загальної повної середньої освіти та підготувати випускників школи до життя та праці в сучасному постіндустріальному інформаційному суспільстві, сприяти їх соціальній адаптації до умов сучасного світу;
- допомогти учням у їхньому самовизначенні, у виборі подальшого життєвого шляху відповідно до їх схильностей, можливостей, здібностей;
- стимулювати старшокласників до продовження освіти та створити умови для полегшення їх переходу з однієї ланки системи освіти в іншу, а також націлити їх на самоосвіту [47].

Першочергове значення має розуміння, передача змісту та вираження значень, що є метою вивчення будови та словникового складу іноземної мови. Окрім комунікаційних потреб, учні повинні навчитися працювати в Інтернеті, щоб бути більш відповідальними за власне навчання. Їм необхідно розвивати вміння справлятися з ситуаціями, коли їх мовних ресурсів недостатньо; мати хороші навички навчання; здатність оцінювати власну мову та прогрес, а також здатність визначати та розв'язувати проблеми навчання. Розвиток самостійності учнів через глобальну мережу є поступовим процесом, який потребує постійної підтримки. Мабуть, найважливішим завданням, яке стоїть перед учителем мови, є пошук оптимальних шляхів спонукання учнів ставати все більш незалежними.

Зміст інтернет-ресурсу може бути ядром окремого уроку або просто посиланням і переходом до теми, розділу чи вправи будь-якого елемента навчально-методичного комплексу. Оцінюючи вебсайти, слід керуватися певними критеріями, а саме: точність, актуальність, зміст (контент), функціональність.

1. Точність. Перевірка кваліфікації та досвіду автора сайту, перехресних посилань з іншими подібними вебсайтами та енциклопедіями, перегляд посилання «Про себе».

2. Актуальність. Перевірка актуальності інформації щодо інших надійних джерел, дати останнього оновлення вебсторінки, перегляд верхньої та нижньої частини сторінки.

3. Зміст. Оцінка мотиваційного характеру змісту з погляду учня. Перевірка колірної рішення, логічності посилань, візуальної структури, ступеня складності навігації сайтом.

4. Функціональність. Перевірка робочого стану всіх посилань на всі сторінки, якими маєте намір користуватися. Перегляд швидкості завантаження для учнів, звуку, відеоряду та анімації [18; 36].

Провівши пошук та оцінивши інтернет-ресурси, виходячи із запропонованих критеріїв, можна використовувати вибрані інтернет-ресурси при плануванні уроків іноземної мови. Використання інтернет-ресурсів сприяє формуванню універсальної навчальної діяльності, а саме: стимулює взаємодію та співпрацю між учнями, що створює ситуації, максимально наближені до природних (реалізація принципу автентичності спілкування), мотивує до вивчення іноземної мови, сприяє взаємодії та співпраці між ними. сприяє розвитку критичного мислення, допомагає виробити адекватну поведінку.

Вивчати нову лексику за допомогою інтернет-ресурсів можна безпосередньо на уроках, адже сьогодні в кожній школі є мультимедійний проектор і хоча б один комп'ютер, підключений до Інтернету. З метою ефективного розвитку лексичних навичок учитель, використовуючи інтернет-ресурси, може замовити учням поєднання лексичних одиниць. Приклад:

- співвіднести картинки з лексикою;
- скласти пропозицію з слів,
- заповнити перепустки в реченнях/діалогах, використовуючи відповідну лексику;
- скласти словосполучення із запропонованих слів.

Рівень успішності кожного учня допоможе відстежити локальна мережа. Завдання формування лексичних навичок всі діти виконують одночасно, і якщо ці завдання виконувати у формі змагання, можна одразу виявити переможця. Швидке виконання подібних вправ сприяє збільшенню обсягу лексики, що вивчається, завдяки економії часу.

Також можна підвищити ефективність процесу навчання лексиці, запропонувавши учням різні, але рівні за складністю вправ. Наприклад:

- скласти цілісний діалог з різних реплік;
- здогадатися про значення слів і перевірити відповідь у словнику;
- назвати іменники, що поєднуються з певним дієсловом;
- підібрати до цих слів синоніми та антоніми [16].

Інтернет окрім забезпечення варіативності вправ сприяє формуванню уміння працювати не тільки індивідуально, а й у парі, тому що при виконанні таких вправ учні можуть працювати по двоє за одним комп'ютером. При впровадженні мережі Інтернет у навчальний процес контроль здійснюється на всіх етапах навчання лексиці, тому як із його допомогою вирішується проблема зворотного зв'язку.

Звернемося до особливостей використання деяких інтернет-ресурсів у навчанні іноземної мови на основі ключових особливостей використання кожного, а саме вчені виділяють наступні:

- Вікова група.
 - Рівень мовної підготовки.
 - Необхідна підготовка для використання під час роботи.
 - Можливості використання (зокрема самостійного використання учнями).
 - Етап вивчення лексики.
 - Переваги.
 - Недоліки.
1. Вікова група

Інтернет-ресурс Quizlet [69] може бути використаний при навчанні іноземної мови учнів різних вікових груп, починаючи від молодших школярів та закінчуючи учнями вишів.

2. Рівень мовної підготовки

Оскільки інтернет-ресурс підходить для всіх вікових груп учнів, рівень Мовна підготовка може також змінюватися від початку до розширення. Картки створюються відповідно до теми, що вивчається, а це означає, що слова можуть бути різної складності.

3. Необхідна підготовка для використання під час роботи.

Використання вебсайтів у навчальному процесі – найпростіший та найлегший спосіб застосування ресурсів інтернету на уроках іноземної мови. У мережі існує велика колекція ресурсів для вихованців, що постійно розширюється. з різним рівнем навченості іноземної мови за величезною кількістю тим. Викладачі мають можливість вибрати між автентичними сайтами для всіх користувачів мережі Інтернет та сайтами для учнів іноземними мовами, монолінгвальними та мультилінгвальними, з мультимедіа та з текстовою інформацією. Інтернет – вікно у широкий світ за межами кабінету іноземної мови, а також готова колекція автентичного матеріалу.

Для формування лексичної компетенції учнів розглянемо детальніше особливості таких типів вправ: некомунікативні (відповідають за формування рецептивних та репродуктивних навичок), умовно-комунікативні (відповідають за процес автоматизації лексичних одиниць) та комунікативні вправи (безпосереднє використання вивчених лексичних одиниць на практиці).

До некомунікативних вправ фонетичного спрямування можна віднести: повторення лексичних одиниць за вчителем або диктором, при цьому увагу учнів слід спрямовувати саме той звук, що відпрацьовується та на особливість 18 наголосів і вимови (наприклад: відпрацювання звуку [i:] при повторенні слів tree, sea, receive, women, believe, we, people або робота над вимовою звуку [u:] fool, rule, shoes, true, crew, move). Морфологічний розбір слів ще один різновид некомунікативних вправ при вивченні лексичного матеріалу (наприклад,

визначення кореня, префікса, суфікса у словах: *unhappy, landholder, goodness, talkative, motivation, dehydration, nonsense* та подальше застосування взаємного контролю між учнями для кращого засвоєння морфологічної структури). Семантичне значення лексики можна розкрити на прикладі таких вправ: надання дефініцій до поданих слів українською або іноземною мовою (*candle – light source now mostly used for decorative and ceremonial purposes, consisting of wax; door – отвір у стіні для входу і виходу*); вибір лексичної одиниці, що не відповідає тематиці (*book, pen, pencil, ruler, paper, elephant*); групування слів за темою (*clothes – dress, skirt, cap, t-shirt, blouse*). Прикладом вправ, що демонструють цінність слова, тобто наявність синонімів, антонімів, омонімів можуть бути: підбір до поданого слова синонімів (*beautiful – attractive, pretty, good-looking, charming*); підбір антонімів (*dark – bright, clear, clean, sunny*). До некомунікативних вправ також можна віднести прослуховування аудіозаписів, перегляд відеоматеріалів, читання текстів та виконання подальших вправ для опанування лексичного матеріалу [12, с. 52]. Це можуть бути тестові завдання з запропонованими варіантами відповідей, з вибором True or False, заповнення пропусків в текстах, доповнення речень, письмовий переклад.

Мета умовно-комунікативних вправ закріпити раніше вивчені нові лексичні одиниці та довести їх до автоматизму, до цієї групи вправ належать: відповіді на поставлені запитання без запропонованих варіантів та структур (*What is your favorite book?*) та з варіантами відповідей (*What will you do on the weekend? – 1. I will go the cinema; 2. I will go to my grandmother; 3. I will do my homework; 4. your variant*); опис запропонованих малюнків або ситуацій, ставлення до них запитань (*What is painted in this picture? Please name the 5 brightest moments. Ask the question to the person pictured in the photo*); побудова історій, діалогів або ситуацій спираючись на наявний перелік слів (*street, dog, 19 five, house, blue, friends, cat, black, morning, go, run, ride a bicycle*); усний переклад тексту або його фрагменту; перебудова діалогу в монолог і навпаки; усні відповіді на запитання після переглядів відеоматеріалів або прослуховування аудіозаписів.

Комунікативні вправи відповідають за провадження в практичне мовлення раніше автоматизованих лексичних одиниць, тобто передбачають їх активне використання під час спілкування. До такого типу вправ належать: вираження власної думки під час дискусій та бесід, розповідь на різну тематику (hobby, sport, family, pets, ecology, education, music), розгорнуті відповіді на поставлені запитання (What is your view on modern environmental problems?), доповіді та презентації проєктів.

Розглянемо до прикладу декілька видів комунікативних вправ:

1. Напишіть по одному загальному запитанню до кожного речення.
2. Прочитайте записку, яку написали батьки (у записці прохання полити квіти, помити посуд і т.д.) Батьки повернулися, розкажіть про виконання завдання.
3. Сьогодні у нас гості. Розпитайте, звідки вони, як їх звать, скільки їм років.

Остання вправа моделює реальну ситуацію, мотивує використання ІМ з метою спілкування. Робота з мовленням – діалог – опитування – вправа спілкування. Друга вправа також ситуативна, але всі речення, які вимовляє учень, будуються за однаковою схемою, вправа має тренувальний характер – вправа умовно-комунікативна.

У першій вправі учень не має розмовного завдання. Наголошується на порядку слів у питальному реченні, формі допоміжного дієслова, вправа не комунікативна. Характер вправ повинен відповідати тим умінням і навичкам, які з їх допомогою формуються. Враховуючи, що практична мета шкільного навчання – спілкування 4 типами мовлення, система вправ має забезпечити формування мовленнєвих умінь і навичок. Тому основне місце в системі вправ повинні займати умовне спілкування і вправи на спілкування. На етапі навчання доцільно використовувати некомунікативні вправи. у формі мовних ігор Отже, за умови поступового та систематичного використання таких вправ можна забезпечити формування лексичної компетенції іноземної мови на достатньо

високому рівні, а як наслідок – розвиток самовираження учнів за допомогою інтернет-ресурсів.

Важливим аспектом при роботі з інтернет-ресурсом є підготовка до його використання. При створенні картки зі словами потрібно ввести слово, вибрати зображення (з програми в бібліотеці або завантажити власне), а також вибрати варіант перекладу. Учитель може створити власні картки або знайти проекти інших вчителів на цю тему. Бібліотека Quizlet [69] зберігає картки з різних.

Додаток пропонує ряд режимів для запам'ятовування лексики:

- Картки (Flashcards).
- Заучування (Learn).
- Лист (Speller).
- Правопис.
- Тест.

Усі перелічені режими підходять як самостійної роботи учнів, так і для роботи у класі. Однак за індивідуальної роботи ефективність вивчення лексики за допомогою цієї програми дещо вище. У режимі «Тест» учням пропонуються різні типи вправ (multiplechoice, true/false, matchingandtranslation), що може бути також використано як поточний контроль на уроці іноземних мов. При цьому учні можуть працювати з цим режимом та самостійно, щоб перевірити свої знання.

Також є можливість вивчення та закріплення слів за допомогою ігор. Сайт пропонує три режими:

- Підбір.
- Гравітація.
- Live.

Важлива відмінність режиму «Live» від інших полягає в тому, що він є колективну освітню гру. Учні можуть грати в команді або самі по собі, однак гра має на увазі використання різних облікових записів, що не завжди можна

реалізувати на уроці при очному навчанні, проте при дистанційному навчанні гра може стати важливим інструментом для повторення слів на різних етапах уроку.

В англomовній літературі виділяються п'ять видів навчальних інтернет-ресурсів: хотліст (hotlist), трежа хант (treasure hunt), сабджект семпла (subject sampler), мультимедіа скрепбук (multimedia scrapbook), та вебквест (webquest). Під час перекладу цих термінів використовується транслітерація українською мовою, оскільки, по-перше, саме за допомогою транслітерації до української мови увійшли всі інші комп'ютерні терміни (наприклад, ноутбук, мультимедіа, чат, блог, сайт і т.п.), по-друге, використання транслітерації допоможе уникнути поняттєвої плутанини при роботі із закордонними методичними матеріалами. Далі подана структура та методичний зміст кожного із п'яти видів навчальних інтернет-ресурсів.

Мультимедіа скрепбук [70] (англ. multimedia scrapbook мультимедійна чернетка) – є своєрідною колекцією мультимедійних ресурсів. На відміну від хотліста, у скрепбуку містяться посилання не тільки на текстові сайти, а й на фотографії, аудіофайли та відеокліпи, графічну інформацію та дуже популярні сьогодні анімаційні віртуальні тури. Всі файли скрепбука можуть бути легко завантажені учнями та використані як інформаційний та ілюстративний матеріал щодо певної теми.

Трежа Хант [60] (англ. treasure hunt полювання на скарби) – багато в чому нагадує хотліст і скрепбук. Він містить посилання на різні сайти з теми, що вивчається. Єдина відмінність полягає в тому, що кожне з посилань містить питання щодо змісту сайту. За допомогою цих питань вчитель спрямовує пошукову діяльність учнів. Наприкінці трежа ханта учням може бути поставлене одне загальне питання для формування цілісного розуміння теми (фактичного матеріалу). Розгорнута відповідь на нього включатиме відповіді на попередні детальніші питання щодо кожного з сайтів.

Сабджект семпла [58] (англ. subject sampler) – стоїть на наступному щаблі складності в порівнянні з трежа хантом. Тут також містяться посилання на текстові та мультимедійні матеріали мережі Інтернет (фотографії, аудіо- та

відеокліпи, графічна інформація). Після вивчення кожного аспекту теми учням необхідно відповісти на ці запитання. Однак, на відміну від трежу ханта, за допомогою якого відбувається вивчення фактичного матеріалу, сабджект семпла спрямований на обговорення соціально загострених та дискусійних тем. Учням необхідно не просто ознайомитися з матеріалом, а й висловити та аргументувати власну думку щодо дискусійного питання, що вивчається.

Вебквест [71] (англ. webquest – інтернет-проект) – найскладніший тип навчальних інтернет-ресурсів. Вебквест – це сценарій організації проектної діяльності учнів з будь-якої теми з використанням ресурсів Інтернету. Він включає всі компоненти чотирьох зазначених матеріалів і передбачає проведення проекту за участю всіх учнів. Один зі сценаріїв організації проектної діяльності учнів із використанням інтернет-ресурсів може мати таку структуру. Спочатку весь клас знайомиться із загальними відомостями за темою, що вивчається, тим самим поринає в проблему майбутнього проекту. Потім учні діляться групи, і кожної групі дістається один певний аспект теми вивчення та обговорення групи.

Отже, можемо підсумувати, що використання інтернет-ресурсів сприяє лише на розвиток лексичних навичок учнів та допомагає розвинути ряд інших аспектів які будуть корисними для учнів у подальшому навчанні та житті.

2 ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 11-Х КЛАСІВ

2.1 Інтернет-ресурси як засіб формування англомовної лексичної компетентності учнів 11-х класів

Можливості онлайн-ресурсів безмежні. Універсальний Інтернет створює умови для отримання всієї важливої для учнів і вчителів інформації з будь-якої точки світу: матеріали з історії країни, новини з життя молоді, замітки з друкованих видань і журналів тощо. На уроках англійської мови використовується В Інтернеті можна вирішити цілий комплекс дидактичних вправ: розвивати навички читання, вдосконалювати навички письмової мови, збагачувати словниковий запас учнів, мотивувати підлітків до вивчення англійської мови.

Завдяки широкому спектру інтернет-ресурсів ці технології допомагають вчителю розширити його можливості, збільшуючи вибір навчальних матеріалів і форм проведення уроків, роблячи навчальний процес більш інформативним, інтерактивним, інтенсивним та ефективним. Проте інтернет-ресурси містять величезну кількість різноманітної інформації, яка не завжди підходить для використання на уроці. Тому всі інтернет-ресурси мають відповідати певним критеріям, щоб учитель міг використовувати їх у навчальному процесі. Крім того, щоб мати можливість збагатити цей процес та активізувати пізнавальну діяльність учнів на уроці, вчителю необхідно знати, які взагалі існують види Інтернет та ІКТ-ресурсів, розуміти цілі, які переслідує кожен із них. Тільки в цьому випадку урок буде сплановано логічно, а використання інформаційно-комунікаційних технологій сприятиме досягненню поставлених учителем цілей і вправ без шкоди для навчального процесу.

Нині одним із найважливіших і стабільних напрямків розвитку світового освітнього процесу є використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. В процесі дослідження був здійснений детальний аналіз

кількох найпопулярніших і корисних комп'ютерних програм, які можуть допомогти викладачеві у формуванні лексичних компетенцій здобувачів вищої освіти – Learning Apps, Lingua Lew, Duolingo, Rosetta Stone, FluentU та Kahoot!. Також були визначили цілі, які мають досягати додатки, а також етапи навчання, на яких їх слід використовувати, типи пропонованих вправ, їх корисність у навчанні старшокласників, можливість активізації пізнавальної діяльності учня. Крім того, була описана методика використання цих програм на уроках англійської мови. На нашу думку, при вивченні іноземної мови, в тому числі й лексики, учні повинні розуміти, для чого вони вивчають той чи інший матеріал, у яких випадках його можна використовувати тощо. Сьогодні старшокласників уже не цікавить такий метод навчання, як механічне повторення, що були характерні для попередніх етапів. Тому важливо використовувати різні джерела інформації, такі як Інтернет і надійні матеріали.

Також варто розглянути, які саме інтернет-ресурси використовуються для вивчення англійської мови, а саме розвитку лексичної компетентності. Ось декілька з них:

- BBC Learning English;

На вебсайті BBC [61] для вивчення англійської є багато безкоштовних ресурсів, зокрема курси різних рівнів, онлайн-драма для перегляду, вправи для збільшення словникового запасу, вивчення граматики та практика аудіювання, слова в новинах і оцінені статті на різноманітні цікаві теми. Є розділи для дітей, підлітків і дорослих.

- Британська рада [62];

Тут можна знайти безкоштовні відео та аудіоресурси для тих, хто навчається будь-якого віку та на всіх рівнях, включаючи ігри, знання англійської мови через футбол, міні-мільну оперу, подкасти, статті та дискусійний форум, де можна поставити запитання, ознайомитись з порадами щодо вивчення англійської мови та знайти друзів з усього світу.

- Дуолінго (Duolingo)

Duolingo [63] – чудовий вебсайт для вивчення лексики та граматики за допомогою інтерактивних ігор і вікторин. Основна увага приділяється граматиці та вимові, щораз потрібно повторювати слова і правильно завершувати кожен урок, перш ніж переходити до наступного. В додатку легко ставити власні цілі та контролювати прогрес.

- Фло-джо [56];

На цьому сайті є багато екзаменаційних вправ для кожного рівня та різних іспитів. Ідея в тому, аби користувачі звикнули до умов іспиту і потренувались.

- Мокко [59];

Цей вебсайт об'єднує користувача з кимось, хто намагається вивчити його мову, щоб можна було спілкуватися онлайн зі справжнім носієм мови та стати частиною глобальної спільноти тих, хто вивчає мову. Кожен допомагає коментарями, виправленнями, порадами та заохоченням. Також надається доступ до уроків англійської мови та різноманітних ресурсів для практики аудіювання та читання.

- Розмовляйте англійською [72];

Це сайт для вивчення англійської мови з безліччю безкоштовних вправ на аудіювання з додатковими вправами, а також уроками загальної англійської, ділової англійської, англійської для співбесід та англійської для подорожей.

- British council [65];

Саме цей додаток допомагає розвивати, перш за все, лексичну компетентність завдяки великому різномаяттю вправ. Тут з легкістю можна обрати рівень мови та завдання конкретної тематики.

Розглянувши декілька вправ, які допомагають розвинути лексичну компетентність, можна зробити висновок, що саме інтернет-ресурси мають бути провідними у нашому суспільстві. Адже завдяки лише кільком сайтам можна з легкістю та часто в ігровій формі розвинути свою лексичну компетентність.

2.2 Розробка системи вправ на базі інтернет-ресурсів для формування англomовної лексичної компетентності учнів 11-х класів

Розробку та впровадження системи вправ з використанням інтернет-ресурсів для розвитку англomовної лексичної компетенції учнів 11-го класу здійснено на основі системного підходу. У цій роботі поняття «система» тлумачиться як «сукупність елементів, які залишаються у взаємозв'язках і зв'язках один з одним і створюють певну цілісність і єдність» [6]. Ознаками системності є насамперед систематичність, завдяки якій досягається прогрес у вивченні того чи іншого матеріалу.

Можна погодитись з дослідниками, які згадувались раніше [3], щодо того, що система вправ має відповідати основним критеріям та має перш за все в себе враховувати:

- розумові здібності учнів у класі;
- рівень їхніх умінь та навичок;
- уміння самостійної роботи;
- мовний статус особистості в класі.

У процесі розробки системи вправ на основі інтернет-ресурсів для формування лексичної компетентності англійської мови учнів 11-го класу виходили з принципу систематичного поетапного формування та розвитку лексичних умінь і навичок, спираючись на вже наявні типологію навчальних вправ і вправ у методиці, модифікуючи її відповідно до цілей нашого дослідження.

Відповідно до системного підходу до вивчення іноземної мови система вправ для формування та розвитку компетентностей у кожному виді діяльності включає підсистему вправ, яка, своєю чергою, складається з відповідних груп вправ, спрямованих на формування конкретних умінь і навичок. Розробка системи вправ для розвитку лексичної компетентності англійської мови враховувала різні цілі їх використання, рівні, види діяльності (говоріння, аудіювання, читання, письмо), а також їх порядок і динамічність у навчальних ситуаціях.

Усі завдання мали ситуативний характер, характеризувались високою мотивацією, стимулювальною активністю, ініціативою. Основою добору окремих типів вправ були: рівень виразності; режим виконання; вид мовленнєвої діяльності; місце виконання; рівень складності; основний вид діяльності в задачі. Вважаємо, що використання інтернет-ресурсів має займати одне з провідних місць у розвитку англомовної лексичної компетенції учнів 11-го класу.

Враховуючи те, що заняття з англійської мови є інтегрованими, рекомендується використовувати інтернет-вправи на кожному уроці, незалежно від етапу навчання. На заняттях з іноземної мови, час, який відводиться на вправи, становить від 10 хвилин до 30 хвилин від загального часу уроку. Наведемо приклади вправ для формування англомовної лексичної компетентності учнів 11-х класів.

Завдання 1. Кросворд/ crossword

Мета: з використанням інтернет-ресурсів ознайомити учнів з новими лексичними одиницями, активізувати вже відомі лексичні одиниці.

Місце виконання: у класі.

Мова: одномовне.

Рівень складності: середній.

Режим виконання: загально груповий.

Основний вид діяльності: гра.

Інструкція: guess the words that are needed to be inserted in the crossword puzzle (рис. 2.1)

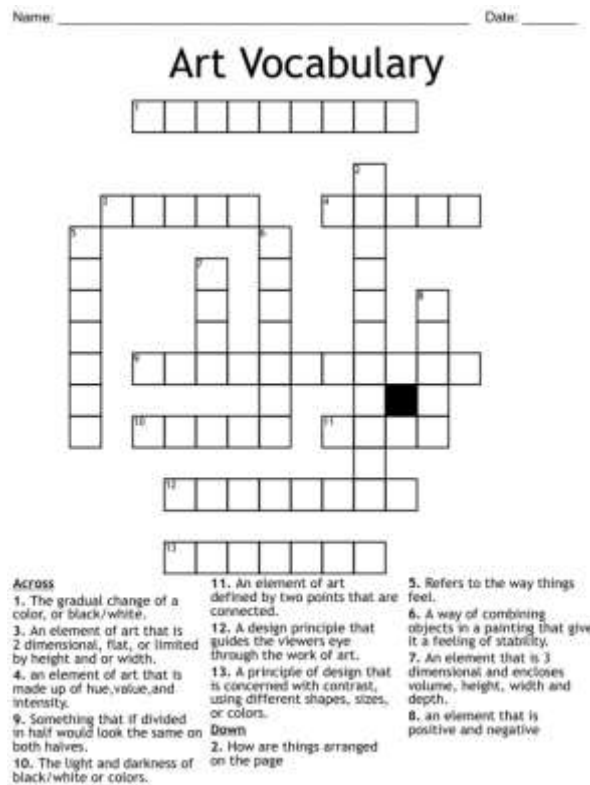

Рисунок 2.1 – Графічний зразок виконання завдання «Crossword»

Ця вправа була створена завдяки інтернет-ресурсам, а саме базою слугував сайт Lingualeo [63] <https://lingualeo.com/ru/learn/uk>, звідки й були взяті всі слова для кросворда.

Завдання 2. Зірка / The Star

Мета: активізувати вживання граматичних конструкцій та лексичних одиниць за темою.

За рівнем мовлення: фраза.

Мова: одномовне.

Рівень складності: елементарний/середній.

Режим виконання: груповий.

Основний вид діяльності: гра.

Інструкція: You can see the star. On each side there is a word or phrase. Make your own sentences using this words and phrases.

Необхідно намалювати зірку та надписати окремі слова, словосполучення (відповідно до теми заняття) та граматичні конструкції, які відпрацьовуються

над кожним з елементів зірки. Завдання кожного учня – скласти речення з кожним з представленим словом, фразою або граматичною конструкцією, презентувати його у групі. Завдання групи – поставити запитання до кожного з речень. Відповіді та запитання учнів повинні вирізнятися оригінальністю, вони можуть бути навіть неправдоподібними. Слова над зіркою варіюються залежно від рівня групи та теми занять.

Оскільки вправа базується на використанні лексики, то слова та ідея завдання були взяті з сайту Kahoot [64]. <https://kahoot.it/>

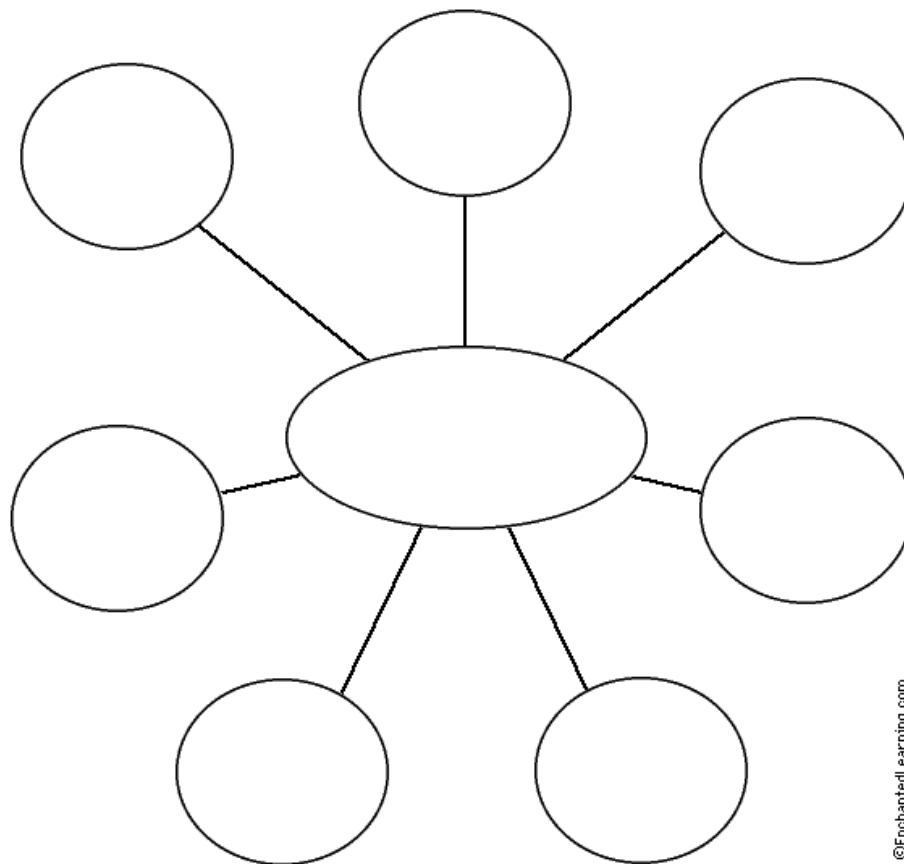

Рисунок 2.2 – Графічний зразок виконання завдання «Зірка»

Завдання 3. Підбір відповідників / Selection of respondents

Мета: активізувати вживання граматичних конструкцій та лексичних одиниць за темою.

Мова: двомовне.

Рівень складності: середній/високий.

Режим виконання: груповий.

Основний вид діяльності: гра.

Інструкція: Let's try to connect English proverbs with its Ukrainian equivalents.

The first group to do so will earn additional points

На другому (реконструктивному) етапі робота була спрямована на формування в учнів уміння свідомо використовувати лексичний ресурс висловлювань на основі набутих на попередньому етапі лексико-мовних навичок. Навчання проходило на заняттях, під час яких учні брали участь у виконанні вправ у грі (з використанням ресурсів Інтернету). Завдання II етапу виконувалися на рівні слова, фрази та тексту.

Основними видами вправ на цьому етапі стали ігрові (наприклад, «Як це було», дискусії на різні теми тощо), пошукові завдання (портфоліо, створення проєктів на різні теми тощо). Перевага надавалася груповій формі роботи, коли кожен учень ще відчуває підтримку групи, але вже вміє працювати самостійно, має можливість не тільки виявити недоліки своєї підготовки, а й побачити свої сильні сторони.

Наведемо приклади окремих вправ створених завдяки інтернет-ресурсам, які використовувалися під час роботи на другому (реконструктивному) етапі.

Завдання 1. Зміни історію / Change the story

Мета: використовуючи засвоєну лексику навчитись складати речення та висловлювати думку.

За рівнем мовлення: речення.

Мова: одномовне.

Місце виконання: класне.

Режим виконання: груповий.

Інструкція: Based on the story, you need to change some words (use learned vocabulary) to get a new, slightly modified text.

Завдання 2 Рольові ігри / Role games.

Мета: використовуючи засвоєну лексику навчитись складати речення та створювати реальну ситуацію з життя.

За рівнем мовлення: речення.

Мова: одномовне.

Місце виконання: класне.

Режим виконання: груповий.

Інструкція: For example, the game *Store* The teacher plays the role of the seller and the students play the role of the buyer. During the game, you can start with 2-3 sentences and end with a full text

Ця вправа була створена завдяки сайтам: <https://www.english-practice.at> та <https://learnenglish.britishcouncil.org> з використанням лексики з Kahoot (рис. 2.3)

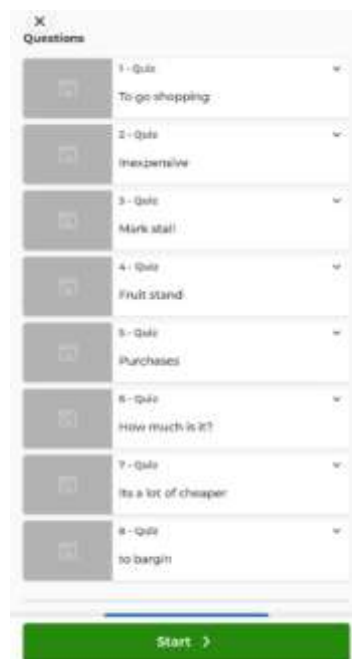

Рисунок 2.3 – Питання до завдання “Role Play”

Завдання 3. Check your memory / Перевіримо пам'ять.

Мета: активізувати словниковий запас слів учнів, монологічне мовлення на рівні фрази, розвинути увагу та логічне мислення.

За рівнем мовлення: фраза/текст.

Мова: одномовне.

Місце виконання: аудиторна вправа.

Режим виконання: загально груповий.

Основний вид діяльності: гра.

Інструкція: On the table you can see different objects. Name them and remember their position on the table. Then close your eyes and try to remember all the objects and their position on the table.

Знову ж таки ця вправа на лексику була зроблена в додатку Kahoot (рис. 2.4) <https://kahoot.it>.

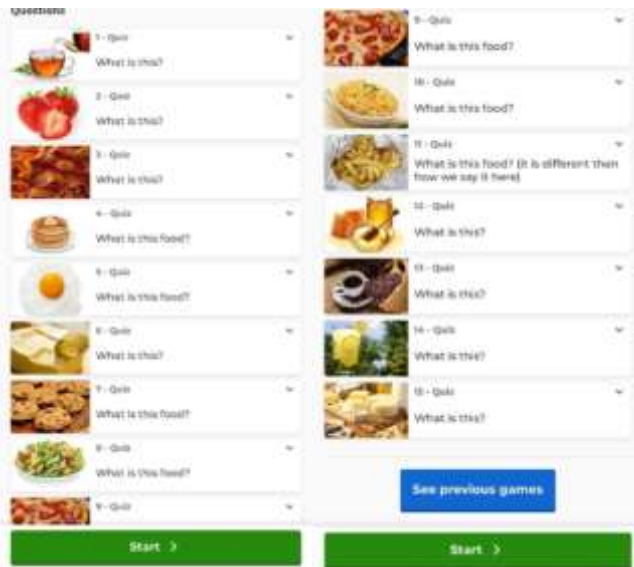

Рисунок 2.4 – Презентація нових лексичних одиниць за допомогою додатку «Kahoot»

Вчитель розкладає на столі різні предмети (вони можуть бути пов'язані певною темою), учням пропонується зосередити увагу на цих предметах на декілька секунд і запам'ятати їхнє місце перебування. Після цього учні заплющують очі, вчитель міняє предмети місцями або навіть замінює деякі предмети аналогічними, але іншими. Учасникам необхідно згадати всі предмети та описати всі зміни на столі.

Під час другого (реконструктивного) етапу робота акцентувалася на формуванні в учнів умінь свідомо відтворювати заданий алгоритм побудови висловлювань на основі засвоєних на попередньому етапі лексичних умінь і навичок. Навчання відбувалося на заняттях, де учні брали участь у виконанні ігрових вправ (з використанням інтернет-ресурсів).

Наведено приклади окремих вправ, які пропонувалися учням на трьох етапах експериментального навчання, далі наводимо приклади фрагментів тематичних занять.

Завдання другого етапу виконувалися на рівні слова, фрази та тексту. Основними видами вправ на цьому етапі стали вправи зроблені на основі інтернет-ресурсів.

Далі наведено приклади вправ, які були використані на другому етапі.

Завдання 1. Рольові ігри / Role games

Мета: використовуючи засвоєну лексику навчитись складати речення та створювати реальну ситуацію з життя.

За рівнем мовлення: речення.

Мова: одномовне.

Місце виконання: у класі.

Режим виконання: груповий.

Інструкція: For example, the game *Store* The teacher plays the role of the seller and the students play the role of the buyer. During the game, you can start with 2-3 sentences and end with a full text. Using exercises (рис. 2.5)

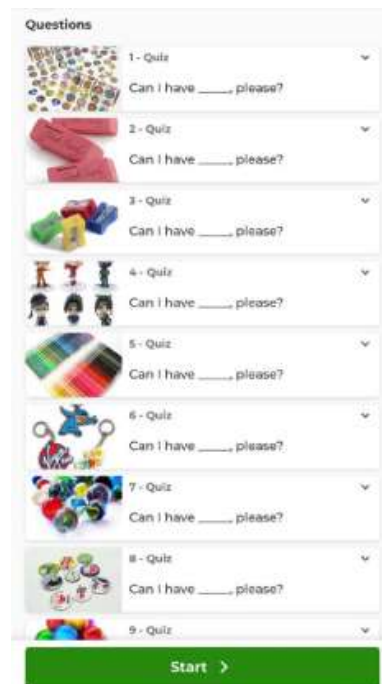

Рисунок 2.5. Фрази для використання гри “Store”

Завдання 2. Снігова куля / Snow globe

Мета: використовуючи засвоєну лексику та тренувати пам'ять.

За рівнем мовлення: речення.

Мова: одномовне.

Місце виконання: у класі.

Режим виконання: груповий.

Інструкція: Cards with words lie in the deck. The first student opens the first card and names the words. the second student repeats the word named by the first student and opens the next card and names his word. The next student needs to repeat the previous words and open another card, etc.

Завдання 3. Склади історію / Make up the Story.

Мета: розвинути вміння усного монологічного мовлення.

За рівнем мовлення: текст.

Мова: одномовне.

Місце виконання: аудиторне/ поза аудиторне.

Режим виконання: підгрупний.

Основний вид діяльності: рефлексія.

Інструкція:

Учні працюють у групі. Вчитель дає групі учнів набір карток з певною історією. Кожен учень отримує лише одну картку з набору. Завдання учасників – описати свій малюнок за допомогою одного або декількох речень. Після закінчення цього етапу, учням необхідно скласти всю історію в одну, логічно з'єднану, усно.

Ми навели приклади окремих вправ, які пропонувалися учням на трьох етапах навчання, далі наводимо приклади фрагментів тематичних занять.

Тема: Жанри живопису / Genres of painting

Завдання 1. Уява / Imagination

Мета: засвоєння та відтворення нових лексичних одиниць.

За рівнем мовлення: слово/фраза.

Мова: одномовне.

Місце виконання: аудиторне/ поза аудиторне.

Режим виконання: індивідуальний / загально груповий.

Основний вид діяльності: рефлексія.

Інструкція: Use in phrase:

1) plain terrain; 2) sharp spear; 3) depend on weather; 4) charge the mobile;
5) estimate the meaning; 6) to shepherd the livestock; 7) to allow the visit; 8) to earn
praise for work; 9) incredible view.

Приклади учнівських робіт:

- 1) She likes to paint the plains in landscapes.
- 2) He used the spear for hunting.
- 3) Everything depends on your goals.
- 4) Many people charge their gadgets with solar energy.
- 5) You can estimate the meaning without vocabulary.
- 6) He used to shepherd the livestock.
- 7) Do your parents allow to go on tour?
4. 8) It's very pleasant to get the praise for your work.
- 8) Do you find this picture really incredible?

Як бачимо на вищезгаданих прикладах, учні виконали завдання на досить високому рівні, використовували різноманітні прикметники для опису емоцій, у цілому вони творчо підійшли до виконання завдання.

Тема: Мистецтво / Art

Мета: навчитись сприймати матеріал на слух та відповідати на запитання після прослухання тексту.

За рівнем мовлення: слово/фраза.

Мова: одномовне.

Місце виконання: аудиторне/ поза аудиторне.

Режим виконання: індивідуальний / загально груповий.

Основний вид діяльності: рефлексія.

Інструкція:

Pre-listening task:

- Listen to the text the first time, pay attention to the new words and try to understand its main idea.

- Listen to the text the second time and be ready to answer the questions:

- 1) Who is the main hero?
- 2) What's his main invention?
- 3) Was this invention useful?

Discussion:

T: – You've twice listened to the record. Let's remind its main hero.

T: – What's his main invention?

T: – Right! Was this invention useful?

Завдання 2:

Мета: закріпити вміння та навички учнів щодо теми "Art" та розвинути навички логічного мислення в учнів (рис. 2.7)

За рівнем мовлення: слово/фраза.

Мова: одномовне.

Місце виконання: аудиторне/ поза аудиторне.

Режим виконання: індивідуальний / загально груповий.

Основний вид діяльності: рефлексія.

Інструкція: T. How many words can you complete with the letters «-art»?

You have some prompts.

- A portion of the whole (part)
- A navigator's map (chart)
- To make a beginning (start)
- Clever, intelligent (smart)
- Seat of the emotions; part of body (heart)
- To leave; go away (depart)
- A two-wheeled horse drawn vehicle (cart)
- To pass on information; communicate knowledge (impart)

- A fruit-filled pastry (tart)
- To frustrate; oppose and defeat a plan (thwart)
- One who boasts (braggart)

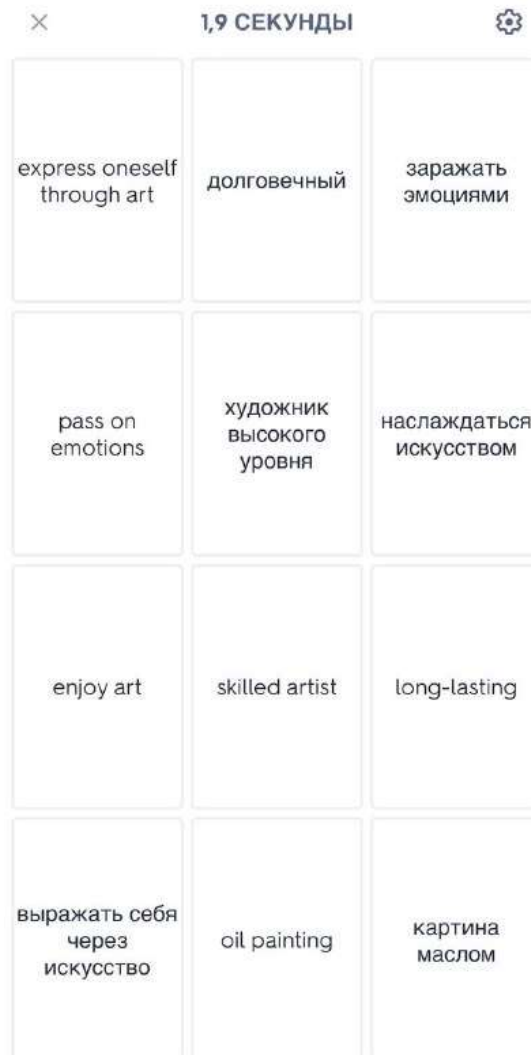

Рисунок 2.6 – Гра з'єднати відповідності на тему “Art”

Тема: Сімейні стосунки та вирішення конфліктів / Family relations and conflict resolution

Мета: навчитись вільно говорити про родину, та використати свій лексичний запас у діалогічному мовленні.

За рівнем мовлення: слово/фраза.

Мова: одномовне.

Місце виконання: аудиторне/ поза аудиторне.

Режим виконання: індивідуальний / загально груповий.

Основний вид діяльності: рефлексія.

Інструкція: Обговорення / Discussing

So, I'm sure, that conflict is a natural thing in our life. Conflicts happen because people are different :they want different things, they have different ideas and their values are different. Very often people have conflicts because they don't listen to each other well. They think about what they want to say and don't really hear what the other person is saying. Conflicts are different. But they are all based on misunderstanding people.

«No family is perfect

we argue, we fight

We even stop talking to each other at the times

But in the end, family is family...

The love will always be there»

Your opinion?

*Children days are the happiest days...

Your opinion!

*Can you imagine a situation, in which and your parents exchange roles?

Отже, запропонована система вправ на основі інтернет-ресурсів для розвитку іншомовної лексичної компетентності у мовленні учнів старшої школи включала завдання різного характеру, спрямовані на формування лексичної компетентності. Розглянуто етапи реалізації запропонованої системи вправ, а саме: репродуктивний, метою якого було формування в учнів стійкого інтересу до вивчення іноземної мови, бажання досягти якісного високого рівня володіння англійської мови на основі інтернет-ресурсів, умінь та навичок та реконструктивний етап, що передбачав формування в учнів 11-х класів самостійно будувати лексично правильні речення на основі засвоєних на попередньому етапі знань.

2.3 Динаміка та результати експериментальної роботи

Метою нашого експериментального дослідження була перевірка ефективності використання інтернет-ресурсів для покращення англомовної лексичної компетентності.

Задля досягнення мети були визначені наступні завдання експериментального дослідження, а саме:

- 1) визначити критерії оцінювання рівня сформованості мислення учнів старших класів, лексичної компетентності та вміння працювати з вправами створених на базі інтернет-ресурсів англійською мовою;
- 2) провести доекспериментальний зріз для оцінки вихідного рівня;
- 3) здійснити експериментальне навчання на основі розроблених вправ для розвитку лексичних навичок;
- 4) провести післяекспериментальний зріз для визначення досягнутого рівня лексичних умінь шляхом обчислення та аналізу отриманих результатів;
- 5) сформулювати відповідні висновки.

Експериментальна робота складалася з двох послідовних етапів. На першому етапі проводився зріз для визначення вихідного рівня розвитку лексичної англомовної компетентності учнів старших класів. На наступному, формувальному етапі проводилося навчання учнів старших класів із поетапним, послідовним застосуванням системи вправ на базі інтернет-ресурсів. На контрольному етапі дослідження відбувався повторний зріз знань. Це дало змогу зіставити результати, отримані на початку експерименту з кінцевими, поглянути на картину в динаміці та довести ефективність впровадженої системи вправ, проаналізувати та оцінити досягнуті результати

Експериментальне дослідження проводилось на базі ЗОШ І-ІІІ ст. №2 м. Красилова Хмельницької області. З метою перевірки доцільності та ефективності поетапного впровадження системи вправ на основі інтернет-ресурсів з розвитку лексичної компетенції було створено дві групи учнів – контрольну (КГ) (12 учнів) та експериментальну (ЕГ) (13 учнів). Було відібрано експериментальну та контрольну групи з однаковим рівнем мовленнєвої

підготовки. В контрольній групі навчання відбувалося лише за чинною навчальною програмою, а в експериментальній групі – на основі впровадження в навчальний процес системи вправ для формування англомовної лексичної компетентності старшокласників на основі інтернет-ресурсів.

Для визначення рівня сформованості англомовної компетентності учнів старших класів на початку експериментального дослідження, був проведений перед експериментальний зріз.

На цьому етапі дослідження було виділено наступні *критерії оцінки* лексичної іншомовної компетентності учнів старших класів: критерій повноти та точності розуміння, критерій лексичної правильності та критерій широти діапазону мовних засобів.

– Критерій повноти і точності розуміння визначає рівень сформованості лексичної навички правильно співвідносити значення слова з контекстом речення.

– Критерій лексичної правильності перевіряється рівень сформованості наступних лексичних навичок: вживання слів у властивих їм значеннях

– Критерій широти діапазону характеризує якість та доцільність вибору мовних засобів для вираження комунікативної ідеї. Оцінюється не лише правильне лексичне оформлення, але й багатство мови: використання синонімів, ідіом, кліше та фразеологізмів

Також варто зауважити, що система оцінювання буде здійснюватись по 12-бальній системі, а саме від 0 до 12 балів. Де 1-5 балів це низький рівень, 6-9 це середній рівень та 10-12 це високий рівень успішності учнів.

Результати проведення експериментальних вправ дозволили визначити критерії сформованості іншомовної компетентності у монологічному мовленні учнів старшої школи за *рівнями*:

– Високий – учень повністю розуміє зміст тексту під час слухання та читання, уміє визначати значення нових лексичних одиниць у контексті почутого чи прочитаного, У мовленні учень вміє використовувати вступні

лексичні елементи, вміє наводити приклади та робити висновки, має багатий словниковий запас, яким користується відповідно до теми та стилю мовлення. Високий рівень письмової компетентності також вимагає широкого словникового запасу, що відповідає темі повідомлення.

– Середній – учень має труднощі з добором лексики залежно від комунікативної ситуації, почувається невпевнено в усному мовленні. Має труднощі з розумінням конкретних уривків під час слухання та читання. У письмовій формі виникають труднощі з добором лексики відповідно до змісту інформації, яку хоче донести учень.

– Низький – під час слухання та читання учень розуміє окремі слова та фрази, не завжди може передати зміст почутого чи прочитаного. В усному та писемному мовленні він не вміє добирати лексику до ситуації спілкування, не вміє правильно передати власні думки.

Отже, розглянемо показники вихідного рівня сформованості лексичної англомовної компетентності учнів старшої коли за кожним з критеріїв.

З метою перевірки критерію повноти та точності розуміння, учням було запропоновано поспілкуватись на задану тему, щоб перевірити наскільки учні використовують свій лексичний запас.

Діагностичне завдання: Мистецтво / The Art

Критерій: повнота і точність розуміння.

Мета: оцінити здатність учнів використовувати свій лексичний запас в непередбаченій ситуації та створювати граматично та лексично правильні висловлювання.

Інструкція: Close your eyes and imagine that you are an artist and you are painting a picture. Describe your emotions while drawing, specify what you draw with (paints, oil or pencil), tell in detail what will be depicted in your picture and what colors will be used. Also, don't forget to tell why the picture is like that, maybe you have some kind of association.

Спочатку роботи учнів оцінювалися з позиції граматичної та лексичної правильності. Встановлено, що учні не завжди дотримуються граматичних

правил та лексично некоректно вживали слова в монологічному висловлюванні. Лише деяким учням правильно використали граматичні конструкції. Самі учні наголосили на тому, що теоретично вони знайомі з різними граматичними правилами, однак у них відсутня практика застосування їх у мовленні. У щоденному спілкуванні вони воліють користуватися сталими граматичними зворотами та простими конструкціями.

Проаналізувавши роботи учнів з позиції лексики, було виявлено, що для переважної більшості учнів проблематично правильно дібрати слова та словосполучення відповідно до контексту. Варто відзначити, що лише одиниці використовували у своєму мовленні крилаті вислови чи фразеологічні звороти. Результати кількісного аналізу за критерієм повноти і точності розуміння наведено у табл. 2.1.

Як показало дослідження, в учнів середній рівень, відповідно до цього можна зробити висновок, що учням не важко орієнтуватись у ситуації, але важко зробити речення лексично та граматично правильним. Це свідчить про слабо розвинений вокабуляр та в принципі невміння коректно використовувати їх лексичний запас у вираженні своєї думки.

Таблиця 2.1 – Рівні сформованості іншомовної компетентності у монологічному мовленні учнів старшої школи за критерієм повноти і точності розуміння

Рівні сформованості	Групи	Критерій повноти та точності розуміння	
		абс. од.	у %
Високий	ЕГ (12 учнів)	2	16,6
	КГ (13 учнів)	2	15,3
Середній	ЕГ (12 учнів)	6	50
	КГ (13 учнів)	6	46,1
Низький	ЕГ (12 учнів)	4	33,3
	КГ (13 учнів)	5	38,4

Наступним перевірявся критерій лексичної правильності в процесі формування англомовної лексичної компетентності учнів 11-го класів.

Діагностичне завдання 2. Розмова про особисті інтереси / Talking about personal interests

Критерій: лексична правильність.

Мета: проаналізувати як учні можуть використовувати свій лексичний запас слів та правильно будувати речення зі сторони лексичної правильності.

Матеріал: відео за посиланням <https://learnenglish.britishcouncil.org/skills/speaking/a2-speaking/talking-about-personal-interests>.

Процедура виконання: Listen to the language they use for talking about personal interests and practise saying the useful phrases. Do the preparation exercise first. Then watch the video and do the exercises to check your understanding and practise the language.

Виконання завдання довело, що учні концентруються на завданні та нотують для себе важливі моменти у відео, щоб потім правильно виконати завдання. Результати кількісного аналізу за критерієм лексичної правильності та сформованості іншомовної компетентності у монологічному мовленні учнів 11-го класів представлено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Рівні сформованості лексичної іншомовної компетентності за критерієм лексичної правильності до експерименту

Рівні сформованості	Групи	лексична правильність	
		абс. од.	у %
Високий	ЕГ (12 учнів)	2	16.7
	КГ (13 учнів)	2	15.4
Середній	ЕГ (12 учнів)	5	41.7
	КГ (13 учнів)	5	38.5
Низький	ЕГ (12 учнів)	5	47,1
	КГ (13 учнів)	6	46.2

Дані таблиці показують про дуже низький рівень сформованості лексичної компетентності учнів 11-х класів. Прояв лексичної правильності був слабкий з їхньої сторони і як показують нам відсотки що найбільше учнів знаходяться саме на низькому рівні по використанню лексичної правильності. Найгірший відсоток учнів на рівні високий де у відсотках кількість становила 15.4% та 16.7% Це можна пояснити тим, що на заняттях з іноземної мови переважають завдання рецептивно-репродуктивного характеру, більше уваги приділяється розвитку кількісного обсягу словника, а не його якісного складу.

Критерій широти діапазону перевірявся завдяки обговоренню усної теми, щоб перевірити наскільки учні вміють не тільки грамотно використовувати свій лексичний запас і використовувати звороти, ідіоми чи фразеологізми.

Діагностичне завдання: Шлюб та розлучення / Marriage and divorce

Критерій: широта діапазону.

Мета: визначити чи можуть учні використовувати, окрім звичайних слів, ідіоми чи фразеологічні вирази.

Матеріал: Питання в додатку Kahoot на тему “Marriage and divorce” (рис. 2.7).

Процедура виконання: The teacher reads the question and discusses these questions with the students in the class, provided that they use an idiom or phraseology at least once in the conversation.

Рисунок 2.7 – Питання до теми “Marriage and divorce”

Виконання завдання довело, що учням важко одразу відповідати на запитання. Їм потрібно понад 5 хвилин, щоб обдумати, що сказати. Також на жаль більшість учнів не вжило ідіом чи фразеологізмів в обговоренні поставлених питань. Що нам ще раз показує що у учнів є пасивний словник, а використання ідіом чи фразеологізмів у мовленні навчання не передбачає.

Учні часто допускали граматичні помилки, порушували норми лексичних словосполучень, не завжди вміли чітко й логічно висловлювати свої думки, обґрунтовувати свою позицію.

Висловлювання учнів з високим рівнем відрізнялися оригінальністю, містили нетрадиційний підхід до розв'язування задач і були достатньо обґрунтованими. До низького (відтворювального) рівня належать роботи, виконані за запропонованим зразком. Учнівські роботи, які належали до цього рівня, склалися з одного-двох речень, були не надто оригінальними, а пропонували лише одне з розв'язків задачі, поданої в завданні. Результати щодо рівня сформованості лексичної англomовної компетентності наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Рівні сформованості лексичної іншомовної компетентності учнів 11-х класів за критерієм широти діапазону

Рівні сформованості	Групи	Критерій широти діапазону	
		абс. од.	у %
Високий	ЕГ (12 учнів)	1	8,3
	КГ (13 учнів)	1	7,7
Середній	ЕГ (12 учнів)	4	33,3
	КГ (13 учнів)	6	46,2
Низький	ЕГ (12 учнів)	7	58,3
	КГ (13 учнів)	6	46,2

Отримані дані свідчать знову ж таки про те, що рівень сформованості лексичної іншомовної компетентності учнів 11-х класів за рівнем широти діапазону найвищі на низькому рівні, вони займають майже 50% від усього класу.

Отримані на етапі констатації експерименту загальні результати за всіма трьома критеріями формування лексичної іншомовної компетенції учнів 11-х класів дали змогу порівняти дані за різними критеріями та представити їх у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Рівні сформованості лексичної іншомовної компетентності учнів старшої школи на початку експерименту

Рівні сформованості	Групи	Критерії					
		Повнота і точність розуміння		Лексична правильність		Широта діапазону	
		абс. од.	у %	абс. од.	у %	абс. од.	у %
Високий	ЕГ (12 учнів)	2	16,6	2	16,7	1	8,3
	КГ (13 учнів)	2	15,3	2	15,4	1	7,7
Середній	ЕГ (12 учнів)	6	50	5	41,7	4	33,3
	КГ (13 учнів)	6	46,1	5	38,5	6	46,2
Низький	ЕГ (12 учнів)	4	33,3	5	47,1	7	58,3
	КГ (13 учнів)	5	38,4	6	46,2	6	46,2

Наведені дані у таблиці свідчать, що найвищий показник сформованості лексичної мовної компетенції на високому рівні у учнів визначався за критерієм повноти та правильності розуміння, найнижчий – за критерієм широти охоплення. Це дає підстави стверджувати, що більшість часу на уроці іноземної мови відводиться на виконання вправ рецептивно-репродуктивного типу, спрямованих на формування та автоматизацію лексичних і граматичних навичок учнів. Оскільки завдання, які вимагають використання інтернет-ресурсів до

прийняття учнями рішень і дають можливість висловити власне ставлення до ситуації, займають багато часу, вони не часто використовуються на уроці.

Наведені дані підтвердили нашу гіпотезу про те, що традиційна система навчання іноземної мови на цьому етапі не сприяє тому, щоб розвивалась лексична обізнаність учнів. Тому можна стверджувати, що система вправ з використанням інтернет-ресурсів може стати ефективним засобом розвитку лексичної компетентності учнів 11 класу, оскільки такі вправи приваблюють учнів своєю неординарною формою роботи, і саме такий тип вправ, які можуть підвищити мотивацію учнів і спонукати їх до продовження систематичної роботи з опанування іноземної мови з метою її вдосконалення.

Після закінчення експерименту з використанням описаних вправ була проведена післяекспериментальна частина. Процес проведення післяекспериментальної частини був ідентичним до процесу проведення передекспериментальної частини. Результати представлені в таблиці. 2.5.

Таблиця 2.5 – Рівні сформованості англомовної лексичної компетентності учнів старшої школи у кінці експерименту

Рівні сформованості	Групи	Критерії					
		Повнота і точність розуміння		Лексична правильність		Широта діапазону	
		абс. од.	у %	абс. од.	у %	абс. од.	у %
Високий	ЕГ (12 учнів)	3	25	3	25	2	16,7
	КГ(13 учнів)	3	23,1	2	15,4	2	15,4
Середній	ЕГ (12 учнів)	8	66,7	7	58,3	7	58,3
	КГ (13 учнів)	8	61,5	8	61,5	7	53,8
Низький	ЕГ (12 учнів)	1	8,3	2	16,7	3	25
	КГ (13 учнів)	2	15,4	3	23,1	4	30,8

З цієї таблиці видно збільшення кількості учнів з високим і середнім рівнем сформованості лінгвістичної компетенції в монологічному мовленні в ЕГ та зменшення їх кількості з низьким рівнем навченості.

Отже, за першим критерієм повноти і точності розуміння маємо наступні результати: учнів з високим рівнем сформованості лексичної іншомовної компетентності з використанням інтернет-ресурсів стало 6 осіб (3 учні ЕГ – 25% і 3 учні КГ – 23,1%) проти 4 (2 учнів ЕГ – 16,6% і 2 учні КГ – 15,3%) на початку експерименту; учнів з середнім рівнем сформованості стало 8 в ЕГ – 66,7% і 8 в КГ – 61,5% проти 6 учнів ЕГ – 50% і 6 учнів КГ – 46,1%; учнів з низьким рівнем сформованості: 1 учень ЕГ – 8,3% і 2 учні КГ – 15,4% порівняно з 4 учнями ЕГ – 33,3% і 5 учнями КГ – 38,4 % на початку експерименту.

Результати експерименту щодо критерію лексичної правильності учнів свідчать про наступне: учнів з високим рівнем сформованості лексичної іншомовної компетентності з використанням інтернет-ресурсів стало 5 осіб (3 учні ЕГ – 25% і 2 учні КГ – 15,4%) проти 4 (2 учні в ЕГ – 16,7% і 2 учні у КГ – 15,4%) на початку експерименту; учнів з середнім рівнем сформованості стало 15 (7 учнів ЕГ – 58,3% і 8 учнів КГ – 61,5%) проти 10 (5 учнів ЕГ – 41,7% і 5 учнів КГ – 38,5%); учнів з низьким рівнем сформованості: 2 учні ЕГ – 16,7% і 3 учні КГ – 23,1% проти 5 учнів ЕГ – 47,1% і 6 учнів КГ – 46,2% на початку експерименту.

Стосовно критерію широти діапазону результати експерименту свідчать, що учнів з високим рівнем сформованості стало: 2 учні в ЕГ – 16,7% і 2 учні у КГ – 15,4% проти 1 учень в ЕГ – 8,3% і 1 учень у КГ – 7,7% на початку експерименту. Учні з середнім рівнем сформованості стало 7 в ЕГ – 58,3% і 7 учнів КГ – 53,8% проти 4 учнів ЕГ – 33,3% і 6 учнів КГ – 46,2%. Учні з низьким рівнем сформованості – 3 учні ЕГ – 25% і 4 учнів КГ – 30,8% проти 7 учнів ЕГ – 58,3% і 6 учнів КГ – 46,2% на початку експериментального дослідження. Представимо динаміку змін сформованості лексичної іншомовної компетентності з використанням інтернет-ресурсів учнів 11-х класів за критеріями в загальній табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Зміни в ході експерименту рівнів сформованості лексичної іншомовної компетентності учнів 11-х класів (у %)

Критерії	Рівні	Групи	До експ.	Після експ.	Абсолютна різниця
Повнота і точність розуміння	Високий	ЕГ	16,6	25,0	8,4
		КГ	15,3	23,1	7,8
	Середній	ЕГ	50,0	66,7	16,7
		КГ	46,1	61,5	15,4
	Низький	ЕГ	33,3	8,3	-25,0
		КГ	38,4	15,4	-23,0
Лексична правильність	Високий	ЕГ	16,7	25,0	8,3
		КГ	15,4	15,4	0
	Середній	ЕГ	41,7	58,3	16,6
		КГ	38,5	61,5	23,0
	Низький	ЕГ	47,1	16,7	-30,4
		КГ	46,1	23,1	-23,0
Широта діапазону	Високий	ЕГ	8,3	16,7	8,4
		КГ	7,7	15,4	7,7
	Середній	ЕГ	33,3	58,3	25,0
		КГ	46,2	53,8	7,6
	Низький	ЕГ	58,3	25,0	-33,3
		КГ	46,2	30,8	-15,4

Результати свідчать, що кількість учнів, що досягли високого рівня за всіма критеріями вища в експериментальній групі ніж в контрольній.

За рівнями критерію *повноти і точності розуміння* результати розподіляється так:

- високий – ріст з 16,6% до 25,0% в ЕГ та з 15,3% до 23,1% в КГ;
- середній – ріст з 50,0% до 66,7% в ЕГ та з 46,1% до 61,5% КГ;
- низький – зменшення з 33,3% до 8,3% в ЕГ, та з 28,4% до 15,4% КГ.

Щодо кількості учнів в ЕГ та КГ за рівнями критерію *лексичної правильності* отримано такі результати:

- високий – ріст з 16,7% до 25,0% в ЕГ та в КГ змін не відбулося;
- середній – ріст з 47,1% до 58,3% в ЕГ, та 38,5% до 61,5% в КГ;
- низький – зменшення з 47,1% до 16,7% в ЕГ та з 46,1% до 23,1% в КГ.

Стосовно змін в ЕГ та КГ за рівнями розвитку критерію *широти діапазону* отримано такі результати:

- високий – ріст з 9,3% до 16,7% в, тобто приріст становить більше ніж 8% в ЕГ, та з 7,7% до 15,4% в КГ;
- середній – ріст з 33,3% до 58,3%, та з 46,2% до 53,8% в КГ;
- низький – зменшення з 58,3% до 25,0% в ЕГ та з 46,2% до 30,8% в КГ.

Це свідчить про те, що вчителі рідко використовують завдання використовуючи інтернет-ресурси, що й підтвердили результати експерименту.

Проведені дослідження свідчать про те, що кращий темп змін відбувся саме в ЕГ і саме за показником лексичної правильності. Відмінність одержаних результатів перед експериментального та після експериментального зрізів у групах є підтвердженням ефективності впровадження системи вправ створених на базі інтернет-ресурсів у навчальний процес, а не впливом випадкових чинників.

Тому комплексний аналіз отриманих результатів за всіма критеріями може бути достатнім доказом ефективності розробленої системи вправ у процесі формування лексичної іншомовної компетентності з використанням інтернет-ресурсів учнів 11-х класів.

ВИСНОВКИ

Визначені у вступі завдання дослідження були виконані у повному обсязі, результати проведеного експериментального навчання свідчать про те, що мета дослідження була досягнута.

1. Розглянуто зміст, етапи та систему вправ для формування англomовної лексичної компетентності учнів 11-х класів. Встановлено, що процес засвоєння лексичного матеріалу поділяється на етапи, які сприяють ефективнішому навчанню мови. Таким чином було виділено перший етап – етап ознайомлення учнів з новими лексичними одиницями та другий – етап автоматизації дій учнів з новими лексичними одиницями. Та встановивши, що також є додаткових три етапи, а саме: дотекстовий, текстовий та після текстовий сформувавши висновок, що для формування лексичного досвіду необхідні як відомості формально-структурного характеру, а й знання ситуативних, соціальних та контекстуальних правил, а також соціокультурні знання та лінгвістичні знання в галузі лексики.

2. Проаналізувавши доцільність використання інтернет-ресурсів у контексті формування англomовної лексичної компетентності учнів 11-х класів стало зрозумілим, що інтернет-ресурси: посилюють пізнавальну активність учнів, забезпечують позитивну мотивацію навчання та формують навички самостійної роботи та дослідницької діяльності. Отже, використання інтернет-ресурсів у навчальному процесі стає вимогою реальності завдяки інформаційно-технологічній компетентності учнів. Саме тому на сучасному етапі навчання іноземним мовам, коли використовуються новітні інтернет-технології, виникає гостра потреба у розробці нових навчальних інтернет-ресурсів, спрямованих на комплексне формування та розвиток лексичної компетентності учнів.

3. У процесі дослідження розроблено систему вправ на базі інтернет-ресурсів для формування англomовної лексичної компетентності учнів 11-х класів. У цій роботі поняття «система» тлумачиться як «сукупність елементів, які залишаються у взаємозв'язках і зв'язках один з одним і створюють певну

цілісність і єдність» І завдяки цьому визначенню надалі розроблялась уся система вправ. Основними видами вправ на цьому етапі стали ігрові, пошукові завдання. Перевага надавалася груповій формі роботи, коли кожен учень ще відчуває підтримку групи, але вже вміє працювати самостійно, має можливість не тільки виявити недоліки своєї підготовки, а й побачити свої сильні сторони. Саме завдяки таким вправам видно позитивні результати учнів у англійській лексичній компетентності.

4. Здійснено експериментальну перевірку ефективності системи вправ на базі інтернет-ресурсів на уроках англійської мови в 11-х класах та їхній вплив на розвиток лексичної компетентності учнів. За отриманими результатами у ході експерименту встановлено, що залучення інтернет-ресурсів в хід уроку досягли поставленої мети і вправ експерименту. У ЕГ відбулися значні зміни: завдяки підвищеному рівню наочності, забезпеченому завдяки вивченню матеріалу через інтернет-ресурси, учні краще засвоїли матеріал, активніше долучалися до виконань вправ у класі. Також виконання учнями вправ стимулювало їхній рівень лексичної компетентності та вміння працювати з інтернет-ресурсами. Результати контрольного зрізу виявили, що після проведення експериментального навчання всі учні ЕГ досягли й перевищили мінімальний рівень навченості за В. Беспальком, тоді як серед учнів КГ особливих змін не відбулося, коефіцієнт навченості зріс на незначний відсоток, відносно як було на початку експерименту.

Отже, експериментальна перевірка ефективності використання інтернет-ресурсів на уроках англійської мови для розвитку іншомовної лексичної компетентності учнів 11-х класів відбулася успішно.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Баклаженко Ю. В. Методика індивідуалізації навчання англійського професійно орієнтованого писемного мовлення майбутніх аналітиків / Ю. В. Баклаженко. – Київ : Ленвіт, 2016. – 212 с.
2. Сіранчук Н. М. Формування лексичної компетентності учнів початкової школи / Н. М. Сіранчук. – Київ : Видавництво «Центр учбової літератури», 2017. – 103 с.
3. Бігич О. Б. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика / Бігич О. Б. – Київ : Ленвіт, 2013. – 590 с.
4. Ніколаєва С. Ю. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / С. Ю. Ніколаєва. – Київ : Ленвіт, 2003. – 273 с.
5. Красуля А. В. Особливості мобільного навчання для формування навичок аудіювання у учнів-перекладачів / А. В. Красуля, А. В. Кримова. – Переяслав, 2020. – 117 с.
6. Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kamts1.kpi.ua/node/2463> (дата звернення 11.10.22).
7. Красуля А. В. Переваги та недоліки мобільних інформаційно-комунікативних технологій навчання англійської мови учнів вищих навчальних закладів [Електронний ресурс] / А. В. Красуля, К. А. Лоян. – Режим доступу : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/82697/1/Krasulia_foreign_languages.pdf (дата звернення 10.10.22).
8. Федоренко Ю. П. [12] Формування комунікативної компетенції старшокласників на сучасному етапі / Ю. П. Федоренко. – Полтава, 2004. – С. 82-87.
9. Шумило А. О. [4] Стилiстичнi засоби на заняттi з англiйської мови на матерiалi слоганiв iндустрiї краси / А. О. Шумило // iнновацiї та традицiї у

мовній підготовці іноземних учнів: тези доповідей міжнародного науково-практичного семінару. – Харків : ХНУБА, 2019. – С. 418–422.

10. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sum.in.ua/>. (дата звернення 09.10.22).

11. Артикуца Н. Мовно-термінологічна компетентність у професіограмі правника / Н. Артикуца. – Київ, 2003. – 23–29 с.

12. Пометун О. І. [20] Теорія і практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. І. Пометун, О. В. Овчарук // Компетентнісний підхід у сучасній освіті світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики. – Київ : К.І.С., 2004. – С. 16–25.

13. Сіранчук Н. Формування лексичної компетентності в учнів початкових класів на уроках англійської мови / Н. Сіранчук. – Київ, 2017. – С. 13-27.

14. Терно С. О. Критичне мислення – сучасний вимір суспільствознавчої освіти / С. О. Терно. – Запоріжжя : Просвіта, 2009. – 268 с.

15. Панова Л. С. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах / Л. С. Панова. – Київ : ВЦ «Академія», 2010. – 328 с.

16. Бігич О. Б. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька. – Київ : Ленвіт, 2013. – 590 с.

17. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 376 с.

18. Шкваріна Т. М. Заняття з англійської мови у дошкільному навчальному закладі : навч. посіб. для вчителів англ. мови та студ. вищ. пед. навч. закладів / Т. М. Шкваріна. – Умань, 2003. – 248 с.

19. Шкваріна Т. М. Англійська мова для дітей дошкільного віку: книга для вчителя / Т. М. Шкваріна. – Київ : Шкільний світ, 2009. – 160 с.

20. Навчання лексики в початковій школі [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://nadezhdaminakova.hol.es/2015-10-21-11-37-07> (дата звернення 05.11.22)
21. Варій М. Й. Психологія : навчальний посібник / М. Й. Варій. – Київ: Центр учбової літератури, 2009. – 288 с.
22. Лобода О. В. Методика навчання англійської мови дітей дошкільного віку : навч.-метод. посіб. / О. В. Лобода. – Київ : УН-Т ім. Б.Грінченка, 2013. – 100 с.
23. Китайгородська Г. А. Методика навчання іноземних мов / Г. А. Китайгородська. – Миколаїв : Вища школа, 1982. – 40 с.
24. Методика навчання іноземних мов як наука, її зв'язок з іншими науками [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://sites.google.com/site/metodikavikladannaim/lekcia-1-metodika-na-vcanna-inozem-nih-mov-ak-nau-ka-ieie-zv-azok-z-insimi-naukami>
25. Трофімов Ю. Л. Психологія : підручник / Ю. Л. Трофімов. – Київ : Либідь, 1999. – 558 с.
26. Амеліна С.М. Методика формування лексичної компетентності майбутніх філологів [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2014/2/23.pdf>
27. Борщовецька В. Д. Основи методики навчання іноземних мов і культур [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://btsau.edu.ua/sites/default/files/news/pdf/acreditacia_filologia/navch_metod_za_bezpech/osnov_metod_navch_inozem_mov.pdf
28. Megan C. The Use of Technology to Support Vocabulary Development of English Language Learners [Electronic resource]. – Access mode : <https://fisherpub.sjfc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1239&context=education> (дата звернення 05.11.22).
29. Horbatiuk L. Use of Mobile Applications for Foreign Language Lexical Competence Formation [Electronic Resource] / L. Horbatiuk, N. Kravchenko,

V. Lypych. – Access mode : <https://www.researchgate.net/publication/336209006> (дата звернення 06.11.22).

30. Hutmacher W. Key Competencies in Europe [Electronic resource] W. Hutmacher. – Access mode: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED407717.pdf> (дата звернення 06.11.22).

31. Alonso-Cortes A. Trade and language: Adam Smith's rhetoric of persuasion [Electronic Resource]. – Madrid : Universidad Complutense. – Access mode : <http://eprints.ucm.es> (дата звернення 07.11.22).

32. Coulmas F. Language and economy / F. Coulmas, M. Heller // Language as resource in the globalized new economy – MA : WileyBlaskwell, 2013. – P. 349–365.

33. Marschak J. Economics of language / J. Marschak. – Cambridge : Cambridge University Press, 1965. – P. 135–140.

34. Richard K. Mass Media and the Linguistic Marketplace / K. Richard. – New Jersey : Regents Prentice Hall, 1992. – 221 p.

35. Morrell E. Critical Approaches to Media in Urban English Language Arts Teacher Development / E. Morrell, E. Swansea. – Express Publishing, 1998. – P. 157–171.

36. Murray D. Information technology and innovation in language education / D. Murray, C. Davison. – Hong Kong : University press, 1997. – 153 p.

37. Nandasara S.T. Automated Language Translation: Opportunities and Impact on the Society [Electronic Resource] / S. T. Nandasara, Y. Mikami, A. I. Cader Mohideen. – Access mode : https://www.researchgate.net/publication/334545441_Automated_Language_Translation_Opportunities_and_Impact_on_the_Society (дата звернення 10.11.220).

38. Nation. I.S.P. Teaching and Learning Vocabulary in Another Language. [Electronic resource] – Access mode : <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam031/2001269892.pdf> (дата звернення 10.09.22).

39. Oxford Learner's Dictionary [Electronic Resource] – Access mode : <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/feedback> (дата звернення 11.11.22).
40. Oxford Learner's Dictionary [Electronic Resource] – Access mode : <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/leather> (дата звернення 11.11.22).
41. Oxford Learner's Dictionary [Electronic Resource] – Access mode : <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/skin> (дата звернення 12.11.22).
42. Ricciardelli L. A. Creativity and bilingualism. *Journal of Creative Behavior* / L. A. Ricciardelli. – Hong Kong : University press, 1997. – P. 242-254.
43. Robinson W. I. External, and internal factors which predict teachers' computer usage in K-12 classrooms / W. I. Robinson. – Detroit : Wayne State University, 2013. – 134 p.
44. Schuetze H. G. International concepts and agendas of Lifelong Learning / H. G. Schuetze // *A Journal of Comparative and International Education*, 2006. – P. 289-306.
45. Snoeyink R. Thrust into technology: How veteran teachers respond. *Journal of Educational Technology Systems* / R. Snoeyink. – Michigan : The University of Michigan Press, 2006. – 111 p.
46. Stein L. Media Literacy Education in the Social Studies: Teacher Perceptions and Curricular Change. *Teacher Education Quarterly* / L. Stein. – Longman Group UK Limited, 1997. – 186 p.
47. Torres M. The Need for Critical Media Literacy in Teacher Education Core Curricula / M. Torres, M. Mercado. – Longman Group UK Limited, 1999. – 189 p.
48. UNESCO Institute for Lifelong Learning. Conceptions and realities of lifelong. [Electronic Resource]. – Access mode : <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245626> (дата звернення 20.11.22).

49. Mercado M. Your Speaking Voice: Tips for Adding Strength and Authority to Your Voice / M. Mercado. – Toastmasters International. – 1996. – 32 p.
50. Cuddon J. A. A dictionary of literary terms and literary theory [Electronic resource] – Access mode : https://www.academia.edu/7012145/A_Dictionary_of_Literary_Terms_and_Literary_Theory (дата звернення 19.10.22).
51. Merriam-Webster's 11th Collegiate Dictionary [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.merriamwebster.com/> (дата звернення 19.11.22).
52. British Council. LearnEnglish Teens [Electronic resource]. – Access mode : <https://learnenglishteens.britishcouncil.org> (дата звернення 01.11.22).
53. CRAM [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.cram.com/> (дата звернення 23.11.22).
54. Falla T. Solutions Intermediate: Student's book / T. Falla, P. Davies. – Oxford : Oxford University Press – 2008. – 140 p.
55. Learning English with BBC [Electronic resource]. – Access mode : https://www.bbc.com/ukrainian/learning_english (дата звернення 25.11.22).
56. LinguaLeo online education [Electronic resource]. – Access mode : <https://lingualeo.com> (дата звернення 23.11.22).
57. Qizlet [Electronic Resource]. – Access mode : <https://quizlet.com> (дата звернення 24.11.22).
58. Krasulia A. Blended Advantages and Disadvantages in the EFL Classroom [Electronic resource]. – Access mode: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/> (дата звернення 24.11.22).
59. Mackenzie J. Lachlan Developing lexical competence [Electronic resource]. – Access mode : https://cvc.cervantes.es/literatura/cauce/pdf/cauce24/cauce24_33.pdf (дата звернення 24.11.22).
60. Nation I.S.P. Teaching and Learning Vocabulary in Another Language. [Electronic resource]. – Access mode : <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam031/2001269892.pdf> (дата звернення 25.11.22).

61. Oxford R. Language Learning Styles and Strategies [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.academia.edu/20629183> (дата звернення 25.11.22).
62. Tarvin L. Communicative Competence: Its Definition, Connection to Teaching, and Relationship with Interactional Competence [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.researchgate.net/publication/283711223> (дата звернення 25.11.22).
63. Yehorova O. Strategies of introducing the individual learning style in the development of the English language lexical competence of pupils / O. Yehorova. – Longman Group UK Limited, 1997. – 186 p.
64. BBC Learning English [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.bbc.co.uk/learningenglish/>
65. British Council [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.britishcouncil.org.ua/english/>
66. Lingualeo [Electronic resource]. – Access mode : https://lingualeo.com/ru?utm_source=admitad&utm_medium=aff&utm_campaign=1814424&clickid=0069e5517a5574f6117fb208924cab70
67. Kahoot [Electronic resource]. – Access mode : <https://kahoot.it/>
68. English-grammar [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.english-grammar.at/>
69. Quizlet [Electronic resource]. – Access mode : <https://quizlet.com/ru>
70. Funny English [Electronic resource]. – Access mode : http://juliabliashko.blogspot.com/p/blog-page_23.html
71. Web-Kvest [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.learnis.ru/create.html>
72. Talk English [Electronic resource]. – Access mode : <https://uk.glosbe.com/uk/en/%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D1%8F%D1%82%D0%B8>

ДОДАТОК А

Контрольні завдання для перевірки рівня знань учнів на початку експерименту

Система вправ на базі інтернет-ресурсів для перевірки рівня знань учнів на початковому етапі експерименту.

Учням було запропоновано систему вправ створених на базі інтернет-ресурсів, а саме English-grammar [65]

Exercise 1. Write down antonyms to these adjectives: good, plump, wide, round, lazy, short, aquiline, high, long, ugly, snub, even, fair

Exercise 2. Listen to the new words. Remember which syllable in these words has the main stress. Put them into the correct column. How many words have you got in the first syllable column? Second syllable column? Third syllable column?

Impatient, sociable, adventurous, ambitious, easy-going, talkative, naughty, cheerful, sensible, optimistic, unimaginative, reliable, responsible, unselfish, pessimistic, hard-working, untidy, aggressive, unsociable, generous, cheerful.

first syllable	second syllable	third syllable
talkative		

Exercise 3. Write down the following words on the correct line.

Wide, beard, dark, cheerful, slim, brown, high, sociable, of medium weight, blond(e), wrinkles, hard-working, long, narrow, kind, straight, shy, glasses, lenses, friendly, thin, tall, fat, pessimistic, of medium height, impatient, middle-sized, adventurous, wavy, old, clever, skinny, aggressive, oval, cheerful. green, young, bushy, serious, strict, (bright) blue, excellent storyteller, grey, talkative, short, round, responsible, black, square, moustache, tidy, irresponsible, generous.

Height: middle-sized _____

Build: slim _____

Face: oval _____

Eyes: brown _____

Eyebrows: pencilled _____

Hair: wavy _____

Character: sociable _____

Special features: wrinkles

Exercise 4. Complete my statements.

Example: He never gets angry or nervous, doesn't lose his head even in a difficult situation. He is ____ (cool).

1. She doesn't like to work. She just sits and watches TV. She is so ____!
2. She is sincere, she always smiles and talks to you. She's ____ .
3. He doesn't know anything. And he doesn't want to study. He's ____ !
4. She really cares about other people. She's always helpful. I find her very ____
5. She always thinks about herself and never cares about others. She's ____.
6. It's difficult for him to talk to some people, especially girls. He's so ____!
7. She never says «please» or «thank you». She is so ____

Exercise 5. Complete the sentences and change to reported speech.

1. The hotel guest said, "I don't like coffee".
The hotel guest said that he/she _____ coffee .
2. The commander ordered , "Run faster" !
The commander ordered the soldiers _____ .
3. Dad wanted to know , "When is the next bus going to arrive".
Dad wanted to know _____ .
4. The female tourist asked us, "Can you tell me the way ?"
The female tourist asked us _____ .
5. The newspaper reported, "There will be a change in government next week."
The newspaper reported that _____ a change in government _____ .
6. Linda told us, "I have been working here for the past three years."
Linda told us that _____ for the past three years.
7. The boy said, "I'll be back by 11."
The boy said that _____ by 11.
8. The teacher told Mrs Smith, "Your son is improving".
The teacher told Mrs Smith that _____ .
9. Susan asked me , " Did you take my pen?"
Susan wanted to know _____ her pen .

ДОДАТОК В

Контрольні завдання для перевірки рівня знань учнів уа кінці експерименту

Система вправ на базі інтернет-ресурсів для перевірки рівня знань учнів на вихідному етапі експерименту.

Учням було запропоновано систему вправ створених на базі інтернет-ресурсів, а саме English-grammar [65]

Exercise 1. Make up sentences with these words and write them down: moustache, fair-haired, shoulders, protruding, complexion, chestnut.

Exercise 2. Answer the questions. Work in pairs.

1. Have you got a friend? 2. What is his (her) name? 3. How old is your friend? 4. What school does your friend go to? 5. Are you in the same form with your friend? 6. What kind of pupil is your friend? 7. What is your friend's hobby? 8. What do you usually like to do when you meet? 9. Is your friend a clever boy (girl)? 10. Is your friend tall for his (her) age? 11. What does your friend look like? 13. Do you like your friend? Why?

Exercise 3. Read the sentences and then describe the appearance of any person, using the words in italics or their antonyms.

1. Mike is *unlike* (like) his mother. 2. His forehead is *narrow* (broad) and *low* (high), his teeth are *large* (small) and *even* (uneven). 3. He has got an *aquiline* (straight) nose and a *protruding* (round) chin. 4. Betsy is rather *short* (tall) and *plump* (thin). 5. Her hair is *dark* (fair) and *straight* (curly). 6. Her eyebrows are *bushy* (pencilled), her eyelashes are *thin* (thick) but *long* (short). 7. She has got *small* (large) hazel eyes and a *crooked* (turned up) nose. 8. Her lips are *thin* (full) and red. 9. Her face is very *unpleasant* (pleasant) when she smiles.

Exercise 4. Complete the sentences and change to reported speech.

1. I explained, "The game won't be so easy".
I explained that the game so easy.
2. She said, "I can see the Eiffel Tower from here".
She said that the Eiffel Tower from .
3. He asked me, "Did you see John yesterday?"
He asked me John the day before.
4. Dad said, "Don't drive so fast!"
Dad advised me so fast.
5. My friend said, "I will have to go to London next week."
My friend said that he/she to London .
6. The doctor warned her, "Don't smoke any more cigarettes!"
The doctor warned her any more cigarettes.
7. The boy asked, "Can we go out if the rain stops?"
The boy wanted to know out if the rain .
8. I said, "The film will be very interesting."
I said that the film very interesting.
9. She asked us, "Who do you normally visit on Sundays?"
She wanted to know on Sundays.

Exercise 5. Complete the crossword, then click on "Check" to check your answer. If you are stuck, you can click on "Hint" to get a free letter. Click on a number in the grid to see the clue or clues for that number.

